

Archeologienota

Ronse, Kruisstraat Broeke

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Ronse, Kruisstraat Broeke.

Auteur

Delphine Saelens

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2021-0174

Plaats en datum

Gent, 22 december 2020

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1653
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

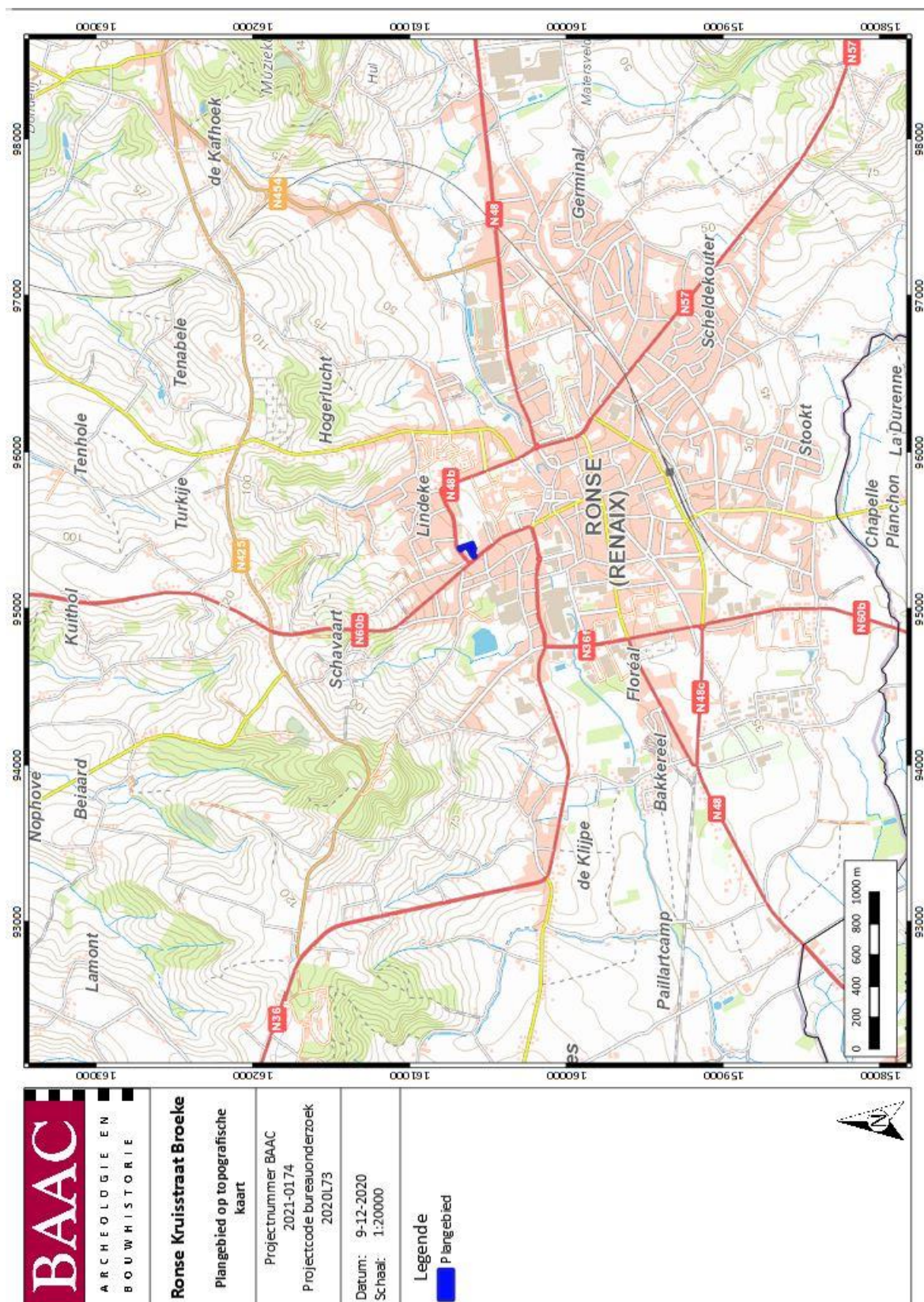
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Juridisch kader en onderzoektraject	4
1.3	Aanleiding	4
1.4	Huidige situatie en geplande werken	5
1.4.1	Huidige situatie	5
1.4.2	Geplande werken en bodemingrepen	6
1.5	Randvoorwaarden	10
2	Bureauonderzoek	11
2.1	Werkwijze en strategie	11
2.1.1	Onderzoeksdoelstelling	11
2.1.2	Onderzoeksvragen	11
2.1.3	Methoden en technieken	11
2.2	Assessment	13
2.2.1	Landschappelijk kader	13
2.2.2	Historisch kader	23
2.2.3	Cartografische bronnen	32
2.2.4	Orthofotografische bronnen	43
2.2.5	Archeologisch kader	46
2.3	Synthese onderzoeksresultaten	54
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	54
2.3.2	Archeologische verwachting.....	54
2.3.3	Syntheseplan	55
2.4	Besluit	57
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering	57
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	57
2.4.3	Keuze onderzoeksmethode	57
2.4.4	Afbakening onderzoeksterrein	58
3	Samenvatting	60
4	Lijsten.....	61
4.1	Figurenlijst	61
4.2	Plannenlijst	61
4.3	Tabellenlijst	61
5	Bibliografie	63
6	Bijlagen	66
6.1	Geplande werken 1	66
6.2	Geplande werken 2	66

1 Beschrijvend gedeelte

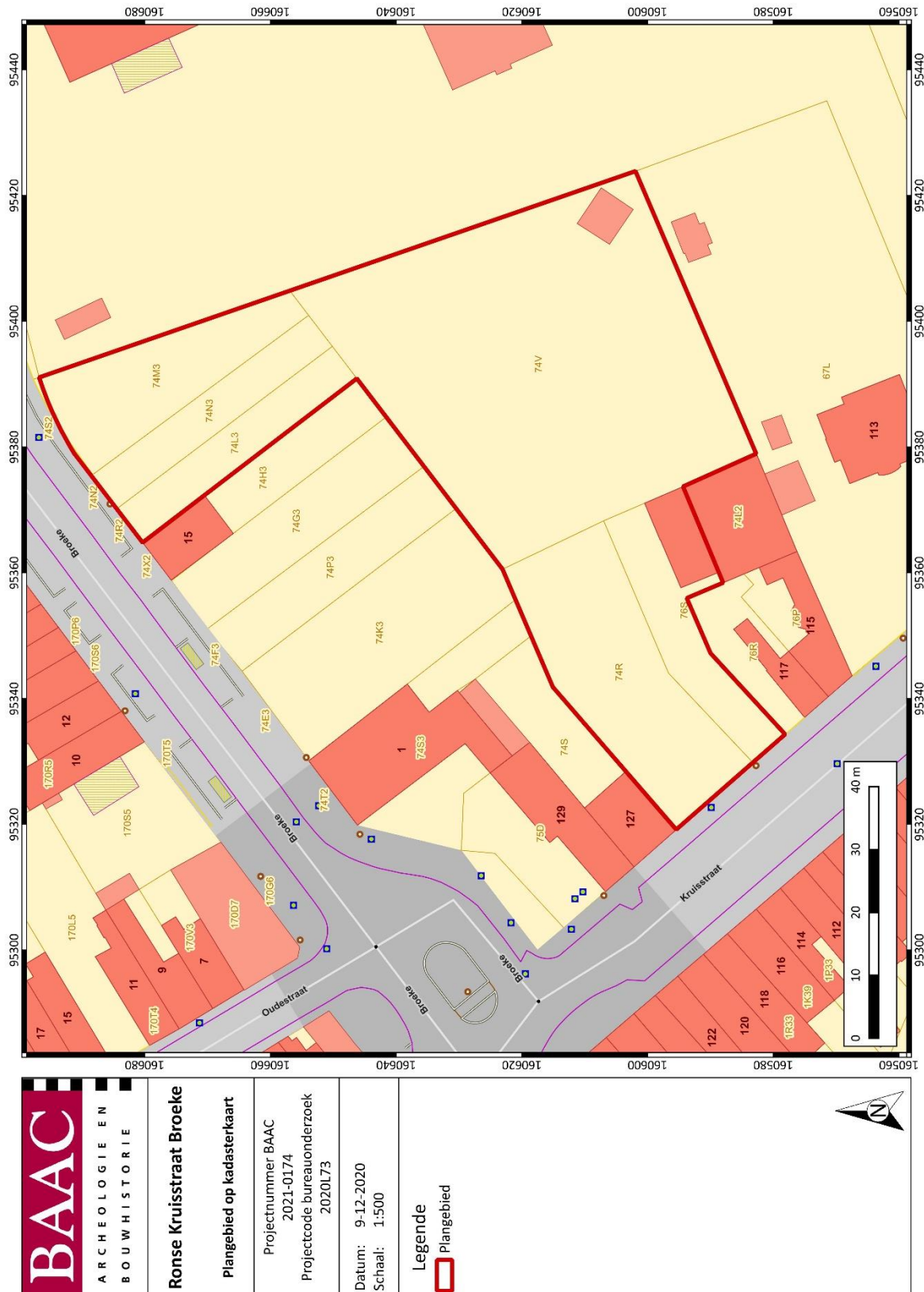
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Ronse, Kruisstraat Broeke		
Ligging	Kruisstraat, Broeke, Ronse, Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Ronse, Afdeling 1, sectie B, percelen 74R, 76S, 74V, 74M3, 74N3, 74L3		
Coördinaten	Noordwest:	x: 95364	y: 160680
	Noordoost:	x: 95391	y: 160696
	Zuidwest:	x: 95334	y: 160578
	Zuidoost:	x: 95423	y: 160601
Oppervlakte plangebied	4.890 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	4.890 m ²		
Kartering gewestplan	Woongebied 0100		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2021-0174		
Bureauonderzoek	Projectcode	2020L73	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen (Erkenningsnummer: 2015/00020)	
	Betrokken actoren	Delphine Saelens (archeoloog)	
	Betrokken derden	Niet van toepassing.	

Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:10.000; 09/12/2020)

¹ AGIV 2020i

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)² (digitaal; 1:250; 09/12/2020)

² AGIV 2020b

1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van twee appartementencomplexen en woningen) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Ronse, Kruisstraat Broeke* bedraagt ca. 4.890 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van 4.890 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden

geen archeologie).³ Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermde onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

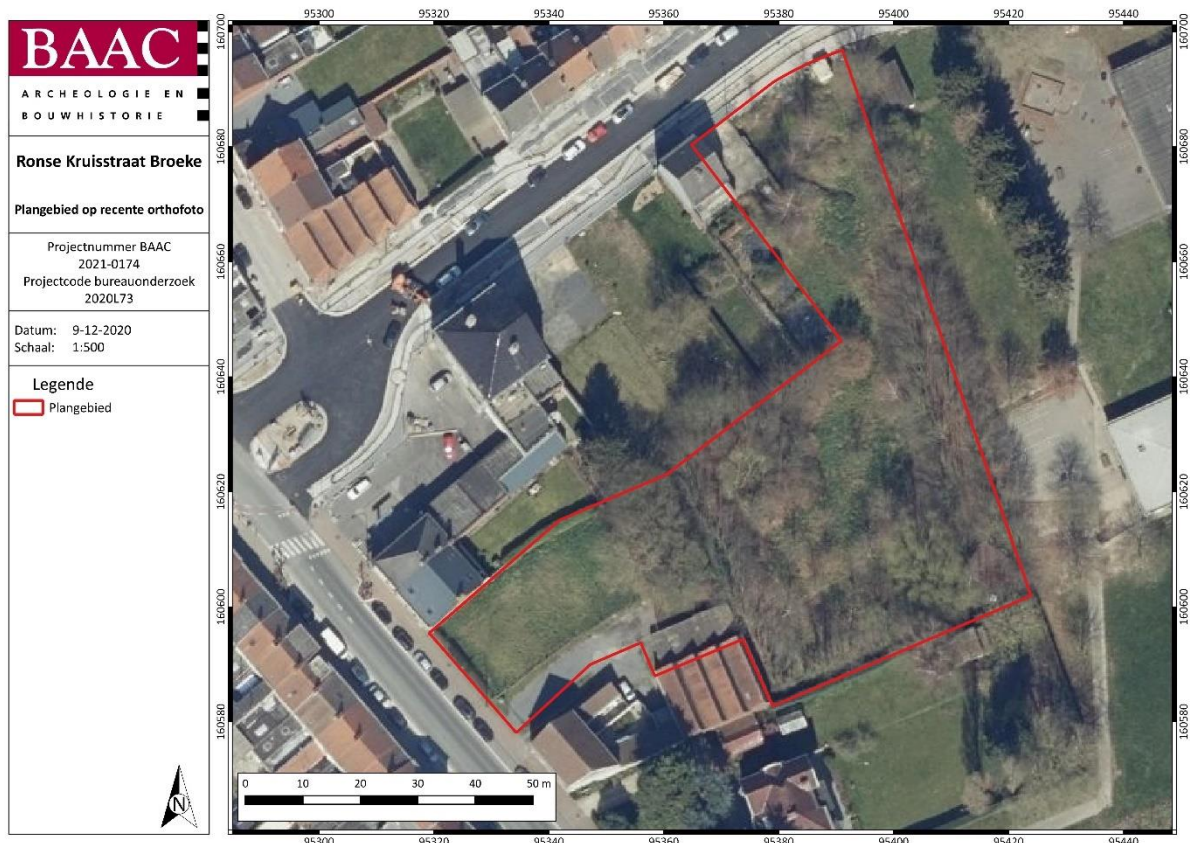
Aangezien het plangebied in woongebied ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen, waarop de vergunning betrekking heeft 4.890 m² bedraagt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 1.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied heeft tot op heden een voornamelijk braakliggend karakter. In het westen grenst het plangebied aan de Kruisstraat en in het noorden aan de Broeke.

De enige structuur die zich tot op heden op het plangebied bevindt betreft een schuur, op perceel 76S. De schuur grenst aan de bebouwing van het naburige perceel. Van de Kruisstraat naar de schuur is verharding aanwezig. Op plangebied staan enkele bomen en struikgewas (Plan 3).

Plan 3: Plangebied op recente orthofoto⁴ (digitaal; 1:1; 09/12/2020)

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020.

⁴ AGIV 2020e

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein de bouw van twee appartementsgebouwen en acht woningen. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden mogelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

De bestaande schuur op het plangebied wordt gesloopt. De schuur heeft een oppervlakte van ca. 93 m². Daarnaast dienen ook enkele bomen (4) gerooid te worden op het terrein. Ook de aanwezige verharding in het zuidwestelijke deel van het terrein wordt verwijderd.

Aan de straatkant met de Kruisstraat wordt een appartementsgebouw gepland bestaande uit zeven wooneenheden. De bouwstructuur is ca. 216 m² in oppervlakte. Aan de straatkant met Broeke wordt eveneens een appartementsgebouw gepland van ca. 282 m² met acht wooneenheden. Tussen deze appartementsgebouwen worden op het binnenterrein van het plangebied acht eengezinswoningen voorzien langs een woonerf. De woningen hebben een totale oppervlakte van ca. 672 m².

De **gebouwen** worden op algemene plaatfunderingen gebouwd met een funderingsdiepte van ca. 55 cm onder de afgewerkte vloerpas. Onder de buitengevels wordt de fundering tot een diepte van 1,2 m onder de afgewerkte vloerpas aangelegd. Bij de appartementsgebouwen wordt ter hoogte van de liftkokers (één in elk appartementsgebouw) dieper verstoord. De effectieve verstoringsdieptes ten opzichte van het huidige maaiveld worden verder toegelicht op basis van de terreinsneden in de Impactanalyse.

Achter de appartementsgebouwen worden tuinen voorzien met daarachter fietsbergingen en garages. In totaal worden 25 garageboxen voorzien goed voor een totale oppervlakte van ca. 450 m².

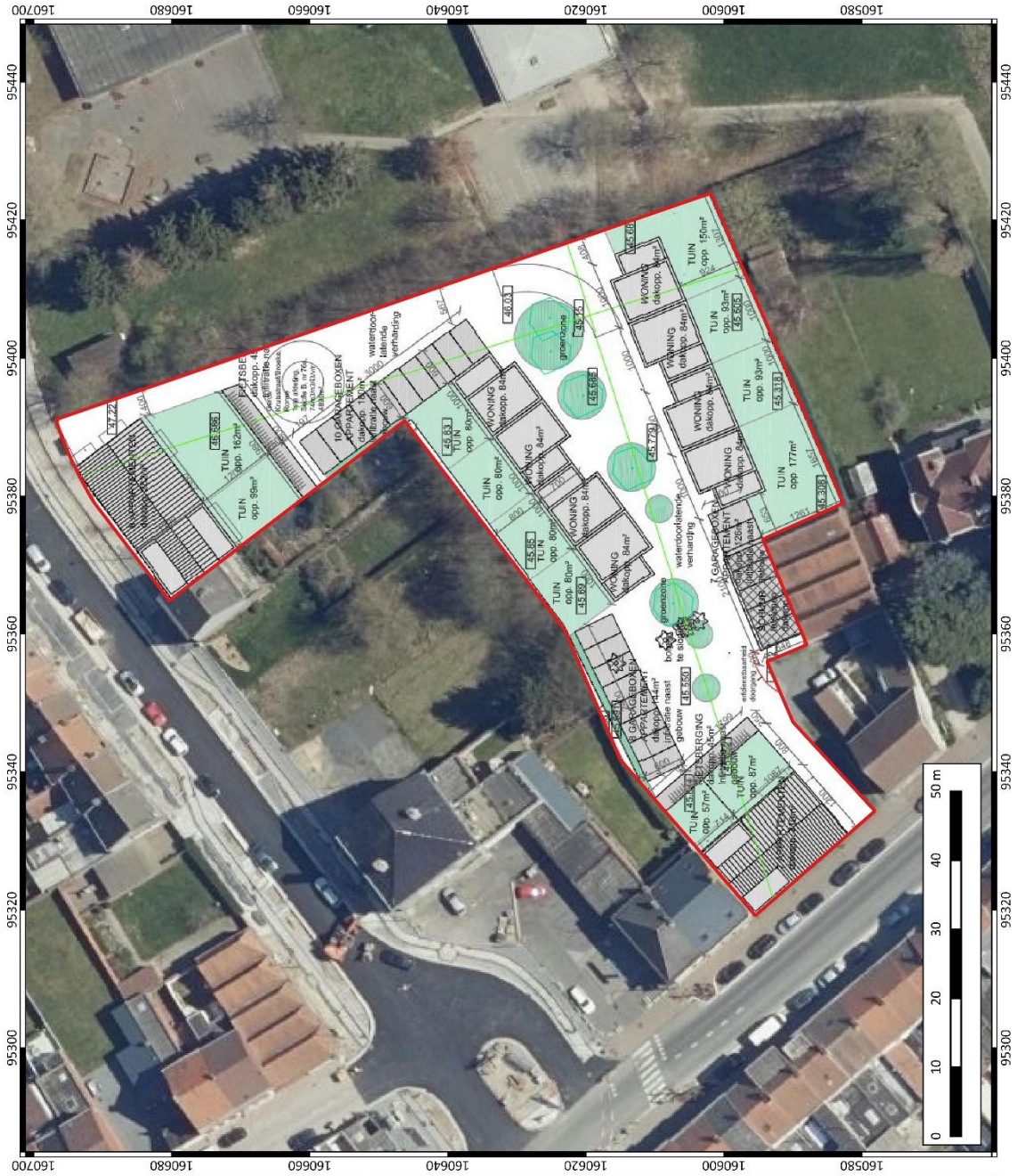
De garageboxen zullen een verstoring tot 25 cm onder de afgewerkte vloerpas teweeg brengen. Bij de fietsenstallingen worden onder de wanden funderingen tot 0,6 m onder het maaiveld aangebracht.

In totaal worden 12 regenwaterputten voorzien op het terrein: bij elke woning één put van 5.000 liter, bij het appartementsgebouw aan de Kruisstraat een put van 20.000 en een put van 15.000 liter en bij het appartementsgebouw aan Broeke twee putten van 20.000 liter. De regenwaterputten zullen zich in de tuinen van de woningen en de appartementsgebouwen bevinden.

Op het terrein wordt waterdoorlatende verharding voorzien en enkele groenzones met bomen.

Het terreinprofiel in het noorden van het plangebied aan Broeke wordt gewijzigd. Het afhellende terrein wordt afgevlakt en dit voornamelijk vanaf de geplande fietsberging en de garageboxen. Het oorspronkelijke reliëf heeft hier een maximale hoogte van 48,23 m +TAW. Het nieuwe terreinprofiel wordt gepland op een hoogte van 45,60 m +TAW. Hierdoor vindt er een maximale afgraving plaats van ca. 2,65 m over een oppervlakte van ca. 620 m². Op het terreinprofiel is zichtbaar dat het terreinprofiel achter de garages, in zuidelijke richting, weinig wijzigt (Figuur 1, links).

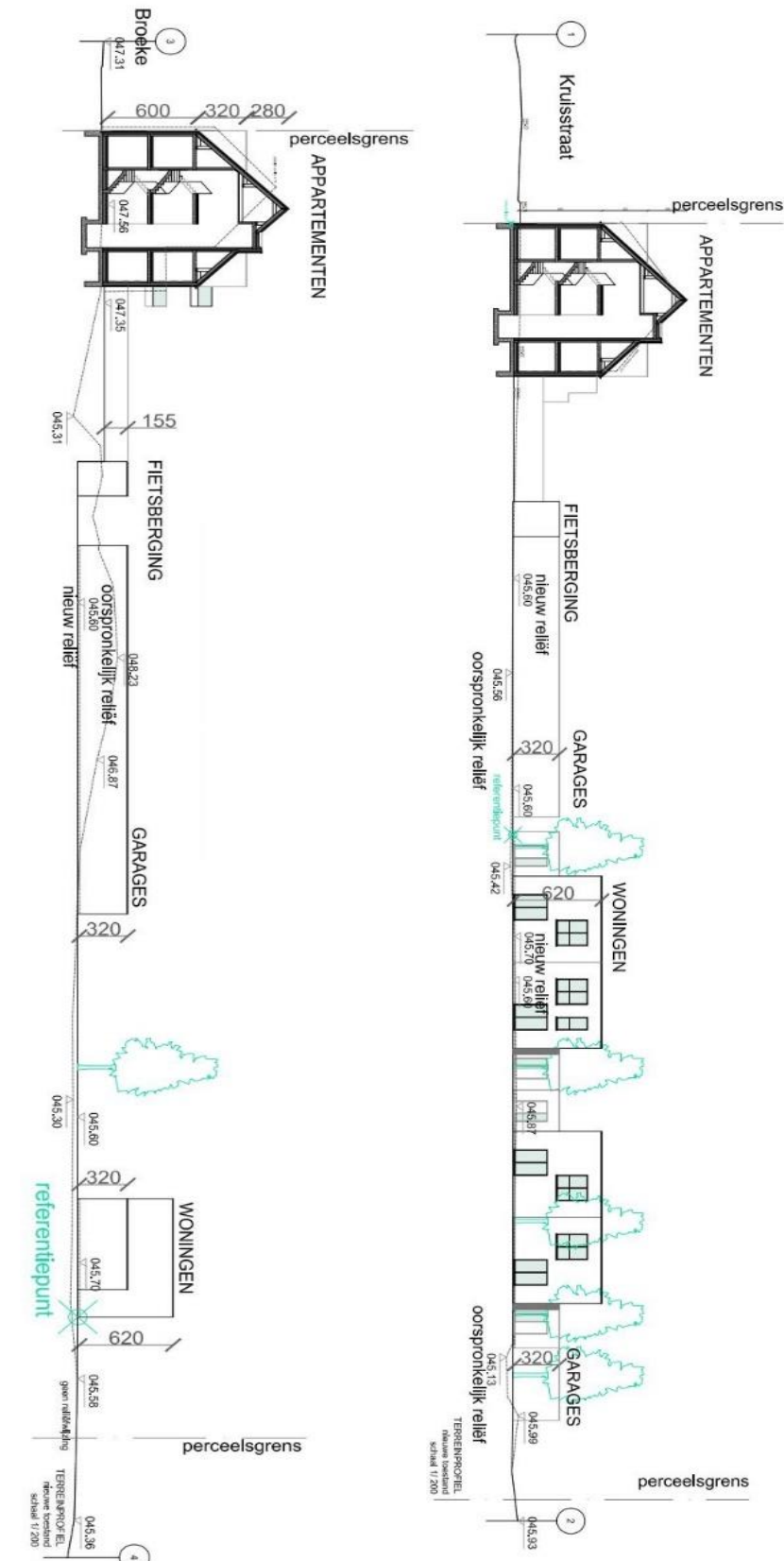
Op het terreinprofiel 1-2, dat van west naar oost loopt, is te zien dat er geen grote veranderingen in het terreinprofiel gepland worden (Figuur 1, rechts).

Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting⁵ op orthofoto⁶(digitaal; 1:1;
09/12/2020)

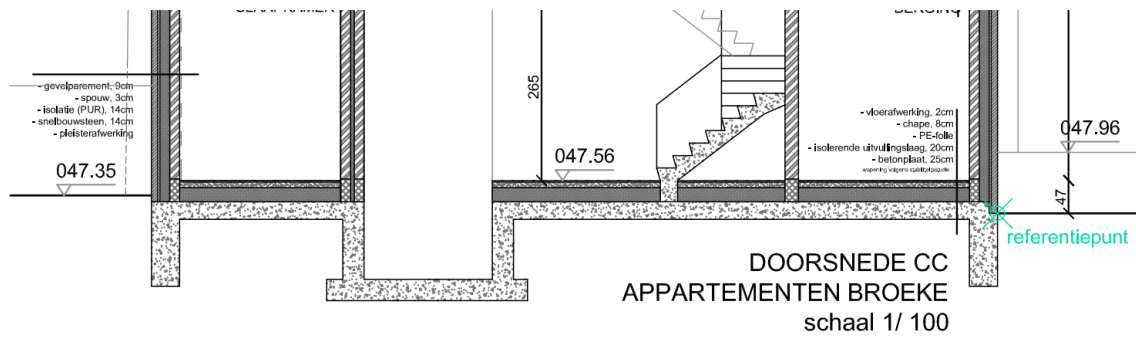
⁵ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

⁶ AGIV 2020e

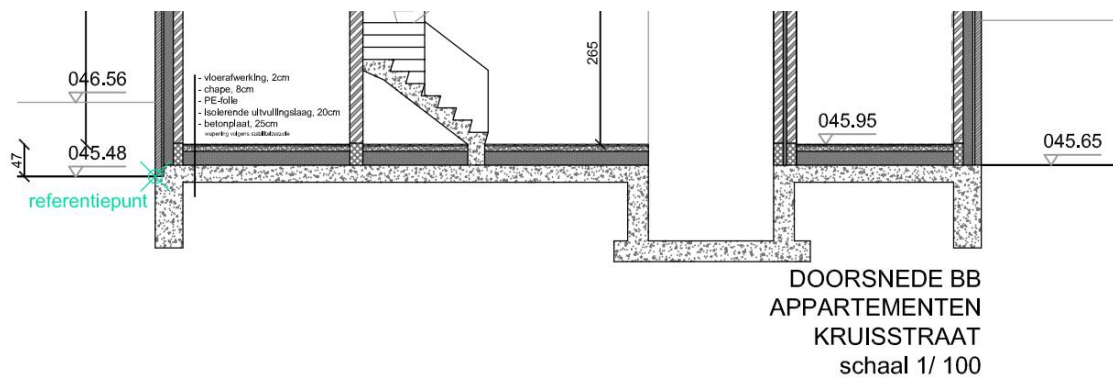

Figuur 1: Terreinprofiel 3-4 (links) en 1-2 (rechts) met huidige en toekomstige reliëf⁷

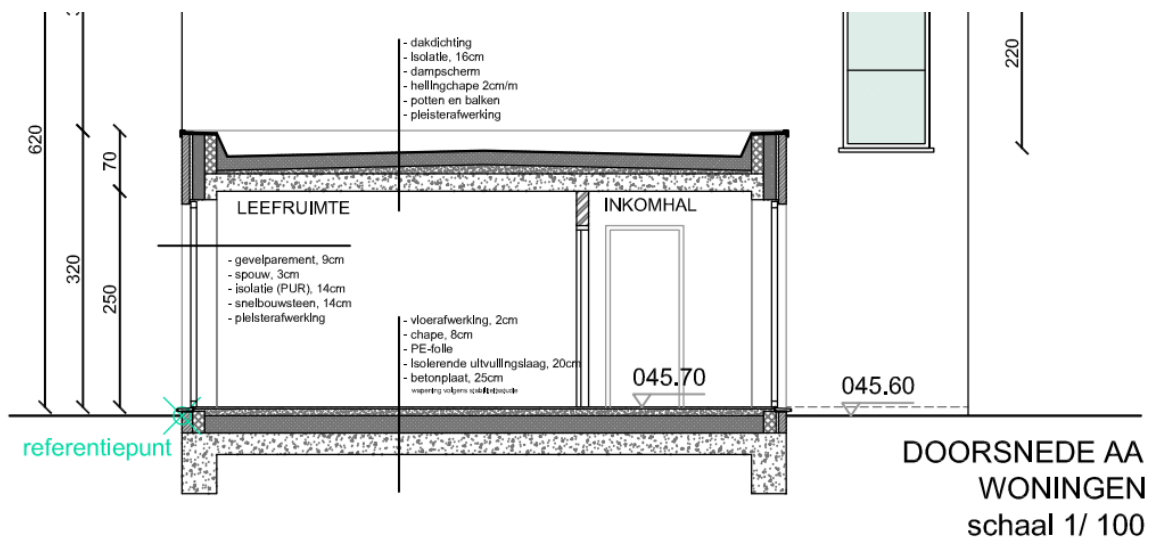
⁷ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

Figuur 2: Doorsnede appartementen Broeke

Figuur 3: Doorsnede appartementen Kruisstraat

Figuur 4: Doorsnede woningen

Impactanalyse*Tabel 1: Ingrepen met verstoringsdieptes*

INGREEP	VERSTORINGSDIEPTE*	ONDER BUITENMUREN
Woningen (672 m²)	55 cm onder vloerpas	-1,2 m
Appartementsgebouwen (ca. 500 m²)	55 cm onder vloerpas	-1,2 m
Garageboxen (450 m²)	25 cm onder vloerpas	-0,6 m
Fietsenstalling (90 m²)	0 cm onder vloerplas	-0,6 m
Verharding (1600 m²)	30 cm	/
Terreinafgraving (620 m²)	Maximum 2,65 m	/

*Exclusief buffer. Hierbij moet bijkomend rekening gehouden worden met een buffer van ca. 30 cm. Er moet rekening gehouden worden dat tijdens het uitvoeren van de geplande diepte van de ingreep steeds wat dieper verstoord wordt door de werken (compactie e.d.).

Op basis van de terreinsneden wordt ter hoogte van het appartementsgebouw aan de Kruisstraat het maaiveld deels afgegraven. Deze afgraving, in combinatie met de geplande werken zal een verstoring van ca. 1 m veroorzaken ten opzichte van het huidige maaiveld. Hierbij komen nog eens lokale verdiepingen (liftschacht in het appartementsgebouw en hemelwaterputten in de tuin) (Figuur 1, rechts en Figuur 3). Ook ter hoogte van de appartementen aan Broeke zullen lokale verdiepingen zoals de liftschacht en hemelwaterputten voor lokaal diepere verstoring zorgen.

In het noordoostelijke deel van het plangebied wordt de grootste verstoring veroorzaakt ter hoogte van de fietsenstalling en garageboxen waar het terrein genivelleerd wordt en bijgevolg tot maximum 2,60 m afgegraven wordt (Figuur 1, links) en dit over een zone van ca. 620 m².

Op basis van de terreinsneden blijft de verstoringsdiepte ter hoogte van de acht woningen beperkt tot ca. 50 cm onder het huidige maaiveld met lokaal diepere verstoringen ter hoogte van de regenwaterputten in de tuinen en de funderingen onder de buitenmuren (tot 1,2 m) (Figuur 4). Op basis van de terreinsneden blijft het maaiveldniveau van de ontworpen toestand grotendeels gelijk aan het huidige maaiveldniveau.

Concluderend worden over het volledige onderzoeksterrein ingrepen gepland die het terrein in enige of grotere mate zullen verstoren. Alle ingrepen zullen bijgevolg een impact hebben op het bodemarchief.

1.5 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat er nog een structuren (verharding en schuur) en bomen op het terrein staan die moeten worden gesloopt en gerooid, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat het vervolgonderzoek zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na het de sloop van de gebouwen en rooi van de bomen uitgevoerd dient te worden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Digitaal hoogtemodel
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart

- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken. Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.⁸

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart
- Topografische kaarten (Cartesius)

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

⁸ CARTESIUS 2020

2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

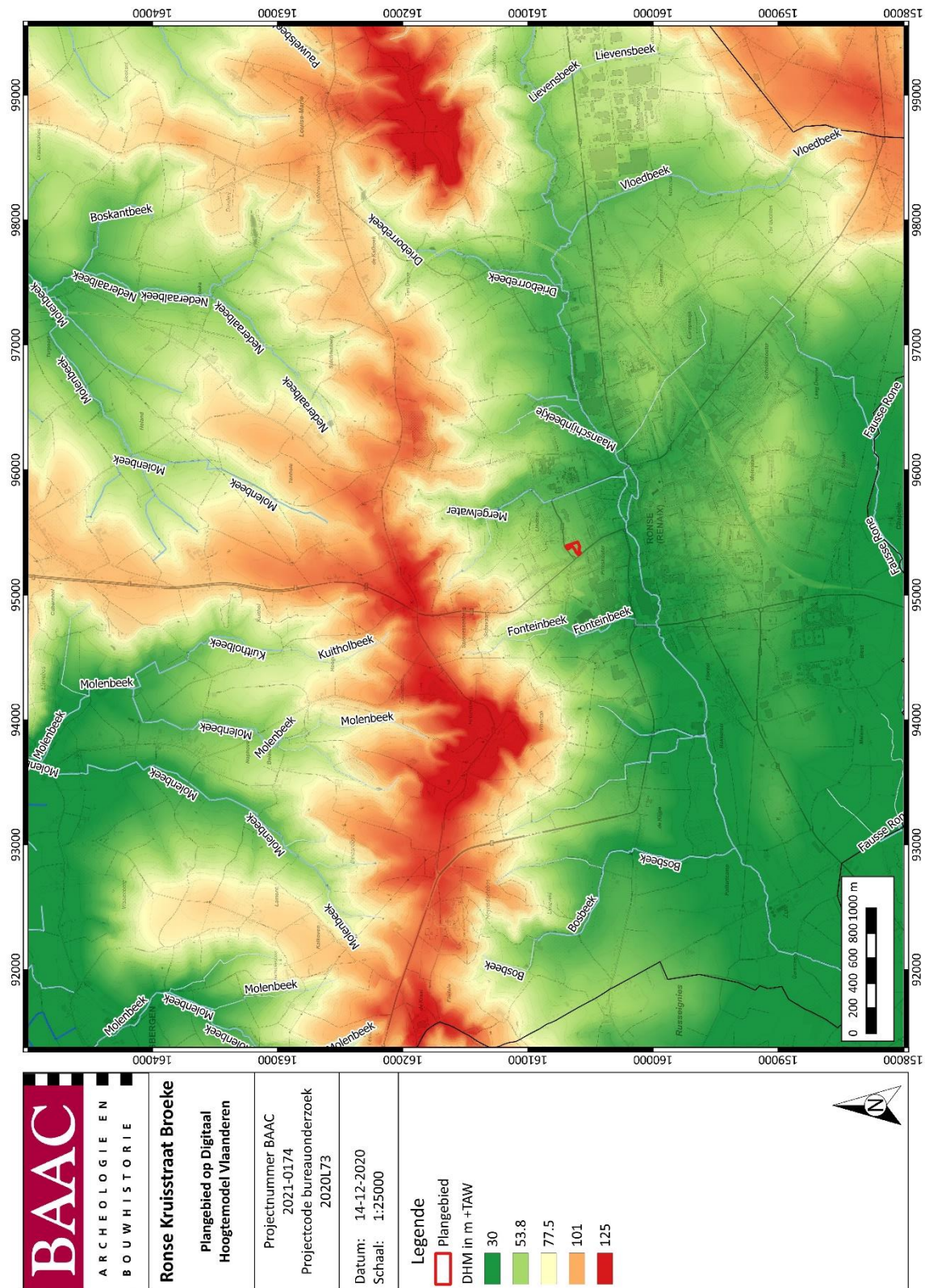
Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1. Het plangebied is gelegen ter hoogte van de Kruisstraat en Broeke, ten noorden van de historische kern van de stad Ronse. De onmiddellijke omgeving rondom het plangebied is grotendeels bebouwd, met maar weinig open ruimte. Ronse is een stad in het Zuid-Vlaamse Heuvelland of de Vlaamse Ardennen. Het is een taalgrensgemeente die aan drie zijden omgeven is door de Waalse provincie Henegouwen. In het noorden grenst Ronse aan Kluisbergen (Kwaremont en Zulzeke) en Maarkedal (Nukerke, Etikhove en Schorisse).

De Kruisstraat is een oude rechtlijnige straat die noordelijk loopt van de historische kern van Ronse. Het is een drukke invalsweg richting Oudenaarde met een sterk hellend straatniveau. De straat klimt op van het stadscentrum, vanaf het Aimé Delhayeplein, naar de Kruisberg op de grens met Maarkedal en Kluisbergen en loopt verder door naar Oudenaarde via een verbrede baan.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen + 30 m TAW ter hoogte van de depressie van de Molenbeek en loopt op richting het noorden ter hoogte van de steile, beboste helling van de Hotond-, de Kruis- en de Muziekberg tot ca. + 150 m TAW (Plan 5).

Het plangebied is gelegen ten noorden van het centrum van de stad Ronse en bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen de 45,2 en 47,2 m +TAW. Op de hoogtekaart en de hoogteprofielen (Plan 6, Figuur 5) is zichtbaar dat het terrein een variabel hoogteprofiel heeft. Zo is er een kleine depressie zichtbaar in de noordoostelijke hoek van het plangebied ter hoogte van Broeke. In het oosten van het plangebied is een kleine, gebogen depressie zichtbaar. Verder zijn op het terrein kleinere hoogteverschillen zichtbaar.

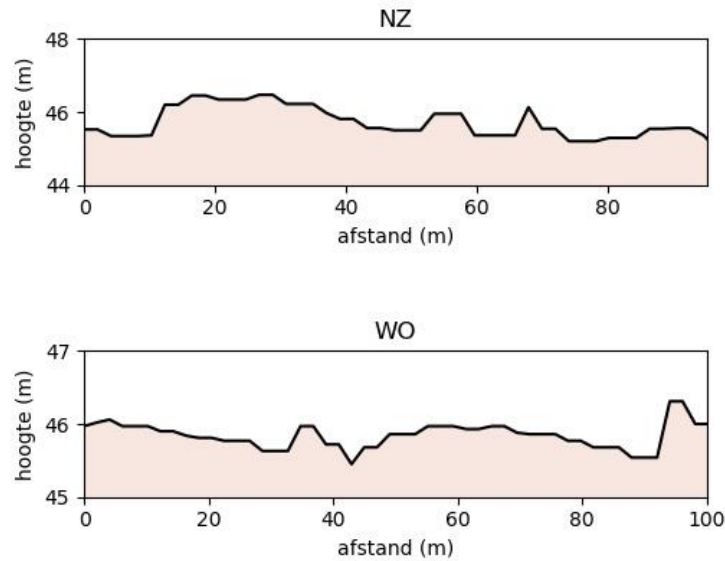
Plan 5: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)⁹ met waterwegen
(digitaal; 1:1; 14/12/2020)

⁹ AGIV 2020a

Plan 6: Plangebied en hoogteverloop op het DHM¹⁰ (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

¹⁰ AGIV 2020a

Figuur 5: Hoogteverloop terrein¹¹

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de **Vlaamse Ardennen**, meer bepaald ten zuiden van de kamlijn van de Vlaamse heuvels.¹²

Aan het begin van het quartair werd het tertiaire (d.w.z. paleogene en neogene) landschap in Midden-België (in die tijd een kustvlakte) door tektonische werking opgeheven, terwijl een zeespiegelverlaging er tegelijk voor zorgde dat de erosiebasis van de rivieren dieper kwam te liggen. Het huidige Noordzeebekken kwam hierbij droog te liggen. Tijdens het quartair heerste een polair klimaat van verschillende opeenvolgende ijstijden die werden afgewisseld met interglacialen waarin het klimaat een stuk zachter was. Tijdens de ijstijden werden sneeuw, zand en leem in het toenmalige toendralandschap uit de bovenste bodemlagen opgeblazen door de overheersende noord- en noordwestelijke winden en als een dekmantel afgezet.¹³ Aldus vormde zich in Midden-België een gordel van lössafzettingen die over het algemeen wordt aangeduid als de Leemstreek.

Uit de drooggevalen Noordzeebedding werd fijn materiaal opgewaaid en door noordwestenwinden landinwaarts vervoerd. De grofste korrels (zand) werden rollend en springend (door saltatie) getransporteerd en niet ver van hun oorsprongsgebied afgezet. De fijnste korrels (löss of leem) bleven langer in suspensie en werden tijdens sneeuwstormen (niveo-eolisch) meegevoerd en verder in het binnenland afgezet.¹⁴ Löss is een door de wind afgezet, homogeen, poreus en licht coherent sediment dat overwegend uit kalkrijke silt bestaat. Het is opgebouwd uit splinterige korreltjes tussen 16 en 62 µm, afkomstig van gesteenten die door gletsjers onder zeer hoge druk zijn fijn gemalen. De lössafzettingen zijn vooral te vinden in het zuidelijke deel van West- en Oost-Vlaanderen (Vlaamse Ardennen), Brabant (Pajottenland) en Zuid-Limburg (Haspengouw).¹⁵ Ten zuiden van Samber en Maas vormde de hoogte een obstakel en werd geen löss meer afgezet. Aldus ontstond in Vlaanderen en Midden-België een zonering van noord naar zuid met een noordelijke Zandstreek en een zuidelijke

¹¹ AGIV 2020a

¹² DE MOOR & MOSTAERT 1993

¹³ GULLENTOPS et al. 2001

¹⁴ VERHEYE & AMERYCKX 2007

¹⁵ BORREMANS 2015

Leemstreek. Daartussen bevindt zich een overgangsgebied, dat als de Zandleemstreek wordt aangeduid.¹⁶

Het grootste deel van de löss dateert uit het weichseliaan (117.000 tot 11.755 BP¹⁷) en kan globaal genomen in twee fasen opgedeeld worden, namelijk het hesbayaan en het brabantiaan. Beide fasen vormen respectievelijk het Lid van Haspengouw en het Lid van Brabant binnen de Formatie van Gembloux, die de lössafzettingen omvat.¹⁸ Het hesbayaan stamt uit de eerste fase van het weichseliaan (vroeg-weichseliaan, van 117.000 tot 76.000 BP), toen er een koud, maar vochtig klimaat heerste met veel neerslag. Hierbij werd de afgezette leem in belangrijke mate door smeltwaters herwerkt, waardoor een afwisseling van zand- en leemlagen (resp. afgezet bij hoog en laag debiet) ontstond. In dit opzicht spreekt men over niveo-eolische afzettingen uit het hesbayaan, die algemeen worden aangeduid als Haspengouwleem.¹⁹ Deze bevat een niveo-eolische stratificatie, ijswiggen, gevlekte horizonten, toendrapolygonen en allerhande vervormingen die eigen zijn aan een koud maar vochtig klimaat.²⁰ Tijdens het brabantiaan, dat vooral samenvalt met de middelste fase van het weichseliaan (midden-weichseliaan of pleniglaciaal, van 76.000 tot 15.700 BP) was het klimaat eveneens zeer koud maar veel droger. Hierbij werd de zgn. Brabantleem door de wind, dus eolisch, afgezet waarna deze grotendeels ter plaatse bleef liggen. Cryoturbatieverschijnselen komen er veel minder in voor, gelet op de droge omgeving. Zowel het Brabantleem als het Haspengouwleem is over het algemeen asymmetrisch op de hellingen van de vele dalen afgezet, wat van invloed is geweest op de dikte van het leemdek dat minder dik is op de steilere noordoostelijk georiënteerde hellingen dan op de zwakkere zuidwestelijk georiënteerde hellingen. Over het algemeen hebben de lössafzettingen reliëfnivellerend gewerkt en liggen ze rechtstreeks op het paleogeen- en neogeensubstraat, enkel gescheiden door een grindlaag die bestaat uit vuursteen en herwerkte cenozoïsche zandstenen en keien afkomstig van paleozoïsche gesteenten, het zogenaamd “diachroon restgrind”.²¹

Beide fasen worden soms van elkaar gescheiden door een paleobodem, de zogenaamde “Kesseltbodem”, maar die is niet overal aanwezig.²² Later, tijdens het holoceen (11.755 BP tot nu), werd het klimaat gevoelig warmer en tevens opnieuw natter. Het toendralandschap werd vervangen door bosvegetatie. De bovenkant van de tijdens het brabantiaan afgezette leem werd door de toegenomen neerslag ontkalkt (in tegenstelling tot de onderkant van het pakket en de Haspengouwleem). Tevens nam de erosie vanaf deze periode weer toe, hetgeen werd versterkt door de door de mens veroorzaakte ontbossing van het landschap vanaf de tweede helft van het holoceen. Hierbij werd colluvium in de valleien en depressies afgezet. In rivier- en beekdalen, zoals dat van de Dender, werd alluvium afgezet.²³

Deze evolutie leidde tot de typische structuur van het landschap in de Leemstreek met dentritisch versneden erosiegeulen en plateau-, helling- en valleigronden. Op de vlakke plateaus, die zo’n 75 % van het oppervlak in de Leemstreek uitmaken, is er geen merkbare erosie en hebben zich diepe bodems ontwikkeld met een uitloging van calcië en kleimineralen. Deze gronden hebben meestal een goede drainering. Op de plateaurand vindt daarentegen juist onder het reliëf-knikpunt maximale erosie plaats met profielonthoofding en bodemverjonging. De drainage is hier zeer goed. Op de lagere delen van de helling (depressiegronden) treedt accumulatie op van materiaal dat hoger werd geërodeerd (colluvium). De drainage is matig. In de valleien is het bodemprofiel dan weer zeer sterk aangereikt met hellingsmateriaal of alluvium afkomstig van de waterlopen. De drainage is matig tot

¹⁶ VERHEYE & AMERYCKX 2007

¹⁷ BP = *Before Present*, waarbij het heden gelijkgesteld is met het jaar 1950 n.C.

¹⁸ BORREMANS 2015

¹⁹ Claes & Gullentops, 2001, 22.

²⁰ BOGEMANS & VAN MOLLE 2005

²¹ BORREMANS 2015

²² CLAES & GULLENTOPS 2001; BOGEMANS & VAN MOLLE 2005

²³ CLAES & GULLENTOPS 2001

slecht te noemen.²⁴ De sterke versnijding van het reliëf zorgt, behoudens in Droog Haspengouw, voor dagzomend pre-quartair substraat in de natte dalen: tertiaire klei en zand in het zuiden van Oost-Vlaanderen.²⁵

Paleogeen en neogeen (tertiair)²⁶

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de **formatie van Kortrijk**.

Het onderzoeksterrein wordt bedekt met afzettingen van het **lid van Saint-Maur**. Buiten een zuidelijke deel, wordt het onderzoeksterrein ook nog bedekt door afzettingen van het **lid van Moen**.

De formatie van Kortrijk is een mariene afzetting die voornamelijk bestaat uit kleiige sedimenten met weinig macrofossielen. De formatie wordt onderverdeeld in vier delen, van boven naar onder:

- Het lid van Aalbeke
- Het lid van Moen
- Het lid van Saint-Maur
- Het lid van Mont-Héribu

Het geheel kan een dikte bereiken tot meer dan 100 m en rust op de groep van Landen.

Het lid van Moen is een heterogene siltige tot zandige afzetting. In het lid van Moen komen homogene kleilagen voor van enkele meters dikte, waardoor het onderscheid met het onderliggende homogeen kleiige pakket van het lid van Saint-Maur niet altijd even duidelijk is.

Het lid van Saint-Maur is een mariene afzetting die grotendeels bestaat uit zeer fijn-siltige klei met enkele dunne intercalaties van grofsiltige klei of van kleiige, zeer fijne silt. De gemiddelde dikte is 27 m.

Quartair²⁷

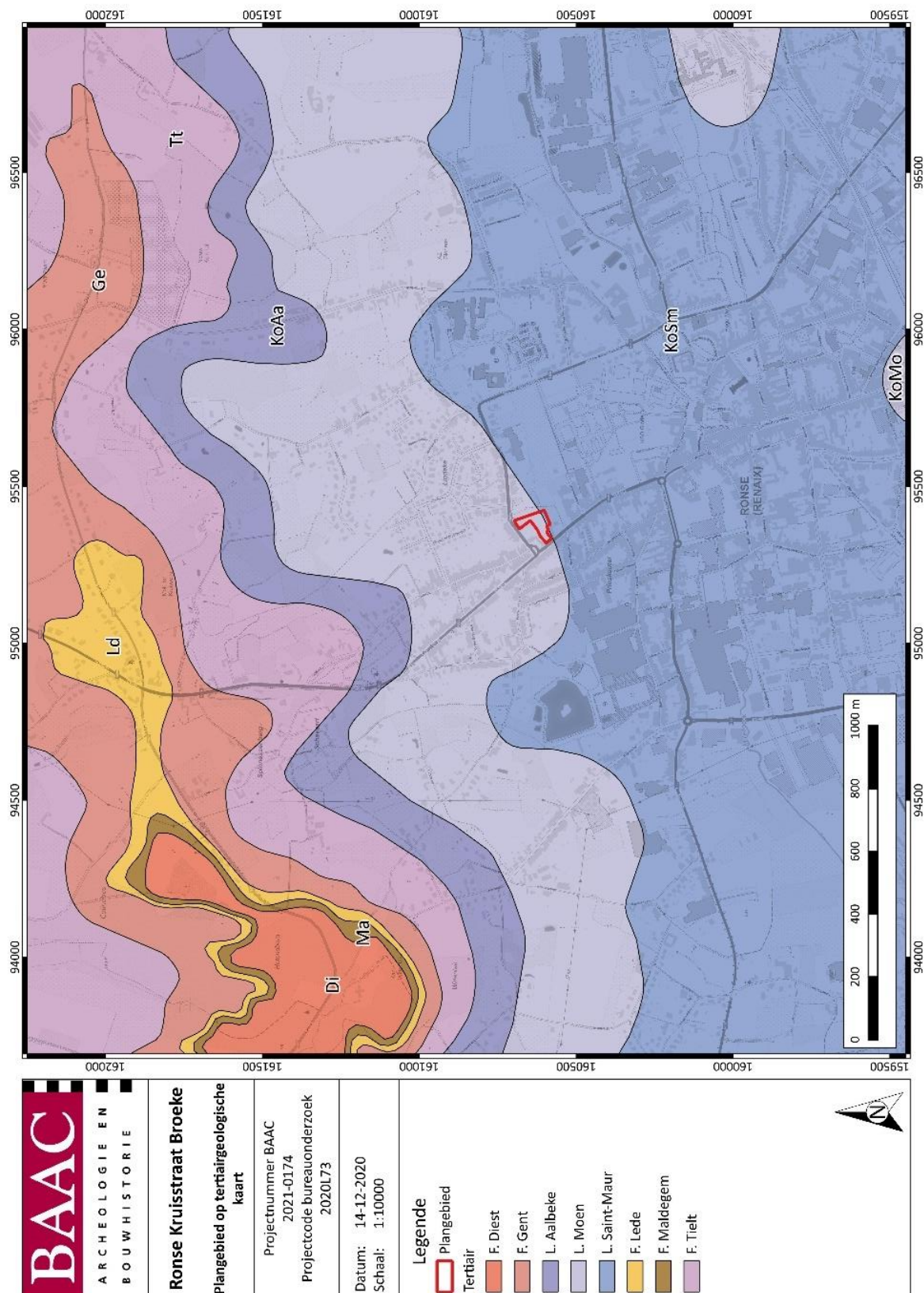
Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 is het plangebied gekarteerd als type 43. De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door de combinatie of alternatie van homogene eolische leemafzettingen en zandige tot zandlemige eolische afzettingen (homogeen bovenaan, een alternatie van zand- en leemlagen onderaan) bovenop hellingsafzettingen en lokale fluviatiele afzettingen (lemig materiaal met zandige en kleiige intercalaties, soms zelfs venig) (Figuur 6).

²⁴ VERHEYE & AMERYCKX 2007.

²⁵ MARECHAL et al. 1992.

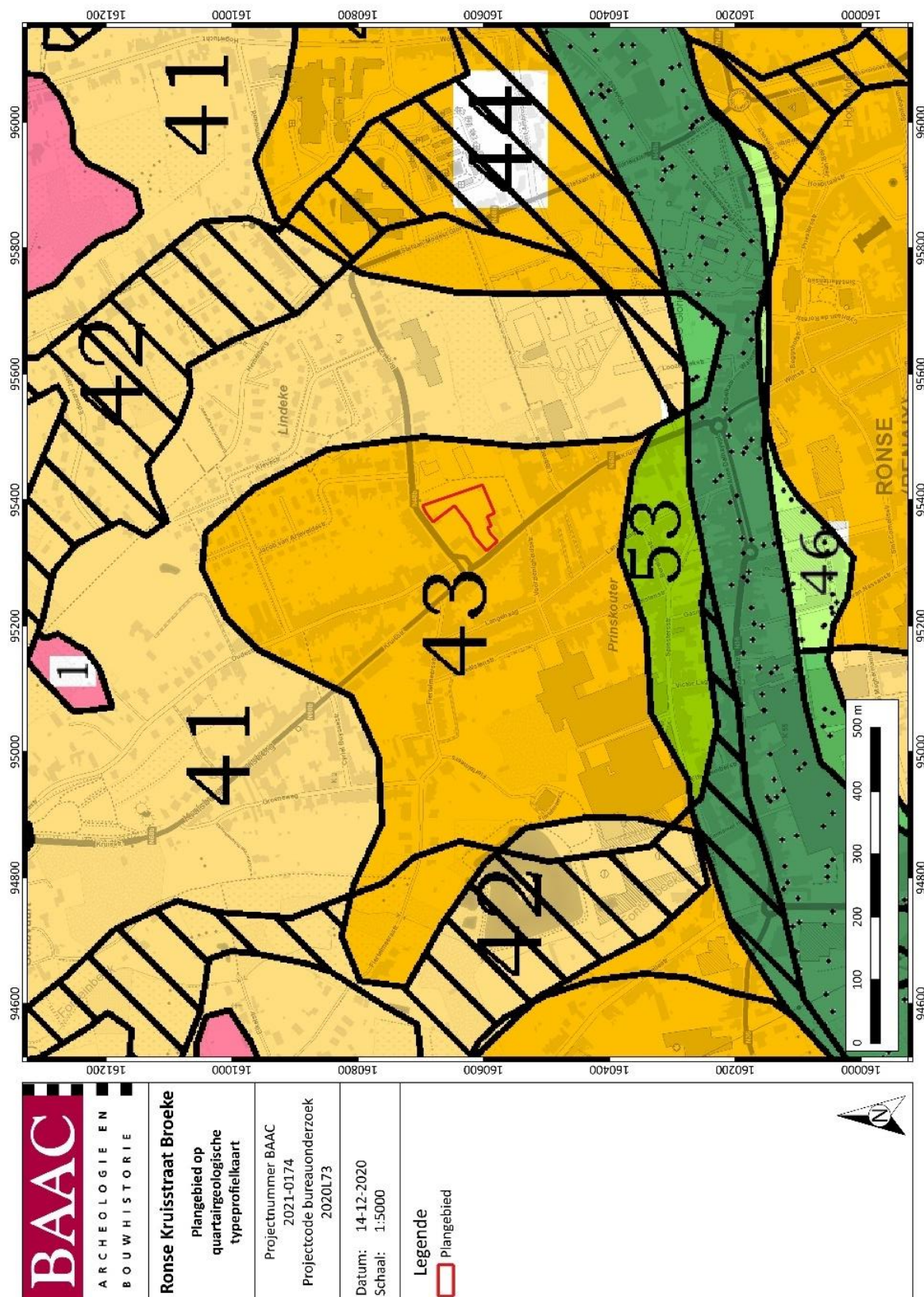
²⁶ DE GEYTER 1999

²⁷ JACOBS et al. 1999

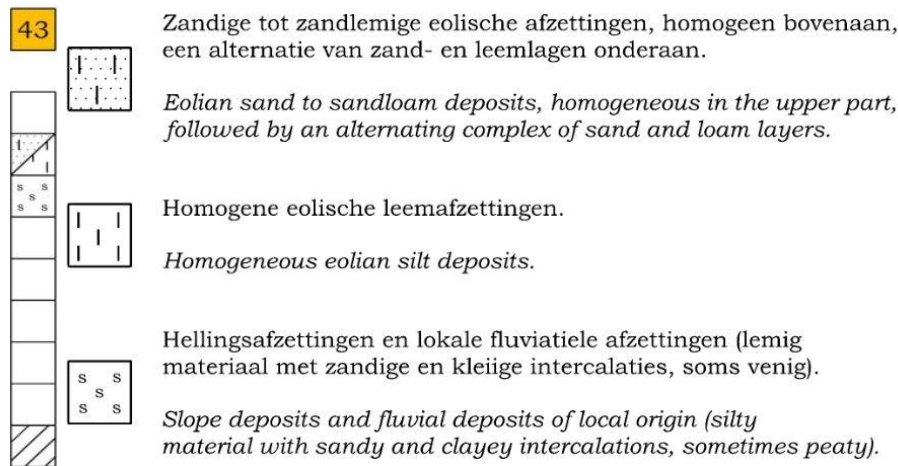
Plan 7: Plangebied op de tertiairgeologische kaart²⁸ (digitaal; 1:50.000; 14/12/2020)

²⁸ DOV VLAANDEREN 2020b

Plan 8: Plangebied op de quartaargeologische kaart 1:50.000²⁹ (digitaal; 1:50.000; 14/12/2020)

²⁹ DOV VLAANDEREN 2020c

Figuur 6: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied³⁰

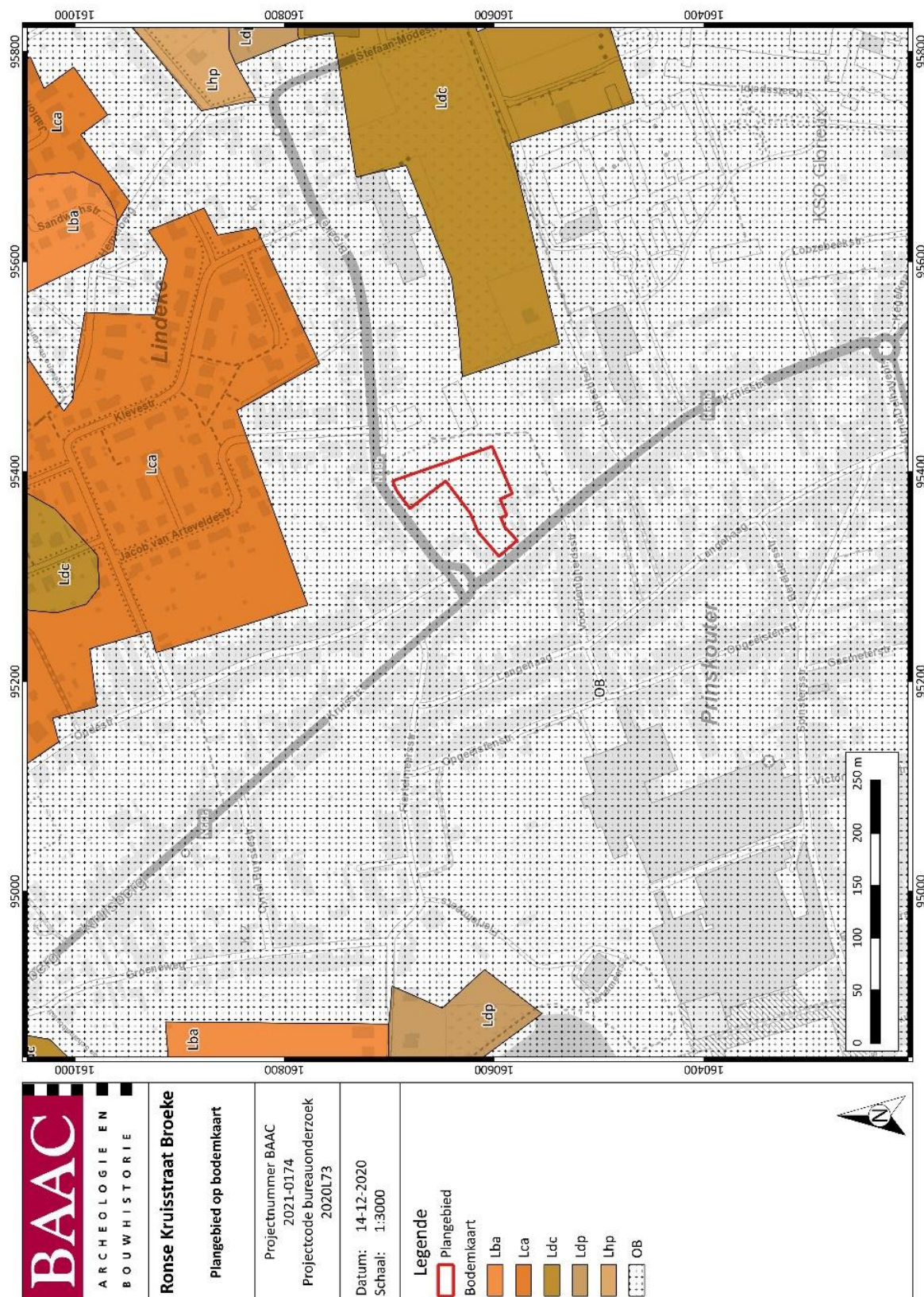
Bodem

Ronse is gelegen op zandleemgronden in een vallei langsheen de alluviale gronden van de Molenbeek, die westelijk van de stad uitvloeit in de rivier de Ronne. Het centrum is op de bodemkaart volledig ingekleurd als **OT/OB**, maar errond betreft het voornamelijk matig natte tot matig droge zandleembodems met textuur B-horizont (**Ldc** en **Lca**).³¹

Op de Bodemkaart van Vlaanderen (Plan 9) is de bodem in het plangebied gekarteerd als **OB**: Bebouwde zones. In de omgeving, voornamelijk ten oosten en noordoosten van het plangebied zijn de volgende bodems aanwezig: **Lca**: matig droge zandleembodem met textuur B-horizont, **Ldc**: Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont, **Lhp**: Natte zandleembodem zonder profiel en **Lba**: droge zandleembodem met textuur B-horizont.

³⁰ DOV VLAANDEREN 2020c

³¹ IOE 2020 ID300596

Plan 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen³² (digitaal; 1:20.000; 14/12/2020)

³² DOV VLAANDEREN 2020a

2.2.2 Historisch kader

Ronse wordt voor het eerst vermeld als *Rotnace* (855-873), wat teruggaat op een Keltische oorsprong en verwijst naar het riviertje de Ronne. Rotnace betekent ‘nederzetting aan de Ronne’.

Steentijden

De eerste sporen van menselijke aanwezigheid in de omgeving van het plangebied werden aangetroffen op de Kluisberg, de Muziekberg en de Pottelberg, ten noorden van het centrum van Ronse. Deze gaan terug tot het midden-paleolithicum. De meeste vondsten dateren echter het mesolithicum. Deze vondsten bestaan uit bewerkte vuurstenen, zoals schrabbers en spitsen. Vermoedelijk werden deze werktuigen gebruikt door kleine groepjes rondtrekkende Neanderthalers voor de jacht, vlees- en huidbewerking.³³³⁴ Tevens werden op de Kluisberg, de Muziekberg en de Schorisse ook artefacten van epipaleolitische en mesolitische jager-verzamelaars (8000-4000 v.C.) gevonden.³⁵³⁶

Niet enkel in de heuvels, maar ook in het dal (aan een bocht van de Molenbeek³⁷), werden talrijke vondsten gedaan uit het midden-neolithicum (4500-1800 v.C.). Onder meer op de binnenkoer van de Hoge Mote (in 1968), aan het Keienveld en de Molendam³⁸ en bij opgravingswerken rond de Sint-Hermes kerk (in 1949-1950) in Ronse.³⁹ Deze vondsten bevonden zich niet meer in situ. Er is bijgevolg geen rechtstreeks verband tussen deze opgravingen en latere ontwikkelingsfasen van de stad, maar deze vondsten kunnen wel duiden op een vroege menselijke aanwezigheid in het hedendaagse stadscentrum.⁴⁰

De eerste sporen van permanente bewoning van het Zuid-Vlaamse heuvelgebied duiken op vanaf het neolithicum en situeren zich o.a. op de Muziekberg en de Hotond te Ronse. Deze duiden op de aanwezigheid van boerengemeenschappen, die gelijkenissen vertonen met gemeenschappen van de Rijnlandse Michelsbergcultuur. In de loop van de vroege midden-bronstijd werden er daarnaast o.a. op de Kluisberg en Muziekberg crematieresten ondergebracht in grafheuvels. In 1836 en 1875 kwamen deze aan het licht dankzij de archeoloog Eduard Joly.

Romeinse periode

De eerste aanwijzing, en een mogelijke stimulans voor de stichting van een nederzetting in Ronse, is de Heirweg Keulen-Tongerren-Bavay-Boulogne, een aftakking van een pre-Romeinse handelsweg die van de Baltische zee naar de Noordzee en Engeland loopt.⁴¹ Via dit wegennet werd het romaniseringsproces doorgevoerd vanaf het zuiden tot voorbij de Leie en de Schelde. Via ditzelfde wegennet konden de Germaanse stammen vanaf de 2^e helft van de 3^e eeuw snel doordringen met belangrijke landname van voornamelijk Salisch-Frankische stammen vanaf de 4^e eeuw tem. 2^e helft 5^e eeuw. De desintegratie van het Romeinse imperium en de Germanisering van de noordelijke Romaanssprekende volkeren lag aan de basis van het ontstaan van de huidige taalgrens.⁴²

In het centrum van Ronse werden verschillende losse vondsten gedaan die kunnen duiden op permanente bewoning: o.a. een gedenksteen in Jura kalksteen in St-Hermescrypte met portret en

³³ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

³⁴ CROMBÉ 1988, 193-201

³⁵ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

³⁶ CROMBÉ 1988, 193-201

³⁷ Deze locatie zal uitgroeien tot de latere stadskern van Ronse.

³⁸ DECONINCK 1970, 17-19

³⁹ ROOSENS 1950, 333-339

⁴⁰ DEVOS 2008, 195

⁴¹ DEVOS 2008, 198-199

⁴² IOE 2020 ID 300596, ID 14132

identificatie uit 3e eeuw ⁴³, een munt van keizer Maxentius uit de 4e eeuw ⁴⁴ en fragmenten van een witmarmeren zuil ingewerkt in een 17^e-eeuwse gevel, voordien waarschijnlijk onderdeel van een Romeinse mijlpaal. ⁴⁵ Bovendien werden er rond de Sint-Hermeskerk en crypte regelmatig vondsten van Romeinse bouwmaterialen (mortel, dakpannen, tegels van hypocaustum) en aardewerk (kruikfragmenten, terra sigillata) aangetroffen. ⁴⁶

De aanwezigheid van deze vondsten kan wijzen op de aanwezigheid van één of meerdere Romeinse nederzettingen al dan niet met stenen gebouwen in de onmiddellijke omgeving van het kerkgebouw en het Albertpark.

650-880

Onder impuls van de Heilige Amandus werd, binnen het huidige grondgebied van Ronse, rond het jaar 650 een klein klooster gesticht, gewijd aan de H. Petrus en Paulus, in de Ronnevallei (*Rhodenaske*) op de linkeroever van de Molenbeek. ⁴⁷ In een overgeleverde bron over het Keizerlijk beschikkingsrecht tijdens de regeerperiode van Karel de Grote, werd voor het eerst gesproken over deze “cella” of “monasterium” (= religieuze nederzetting) van beperkte omvang. ⁴⁸ Deze religieuze nederzetting, met aan de rand lekenbewoning, werd belangrijker tijdens de Karolingische periode, wat de ontwikkeling van de nederzetting positief stimuleerde. ⁴⁹

In 815-16 en 834 schonk Keizer Lodewijk de Vrome de religieuze nederzetting en omliggende gebieden aan de Benedictijnen abdij van Aken. Hierbij werd Ronse en omgeving allodiaal bezit met als middelpunt het klooster. Het gebied kreeg de naam ‘Tenement van Inde’. Dankzij deze schenking kende de nederzetting een eerste echte bloeiperiode, met o.a. de schenking van de relieken van Sint-Hermes in 860 ⁵⁰, maar kwam al snel op zijn einde door de inval van de Noormannen in 880 waarbij de monniken vluchtten naar de hoofdabdij in Aken. Het duurde tot 940 voordat de nederzetting terug bewoond werd. ⁵¹

Tot op de dag van vandaag zijn geen specifieke archeologische sporen van het eerste klooster teruggevonden en is het niet mogelijk de exacte locatie van het klooster aan te wijzen. Archeologische opgravingen ⁵² bieden wel een indirecte, maar betrouwbare bron voor laat-Merovingische en Karolingische bewoning rond de Sint-Martinuskerk en het Albertpark (rode zone op onderstaand plan, Figuur 7). ⁵³

⁴³ CAMBIER 1991, 57-89

⁴⁴ CROMBÉ 1989, 105-106

⁴⁵ CAMBIER 1966, 155

⁴⁶ DEVOS 2008, 200

⁴⁷ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁴⁸ DEVOS 2008, 203

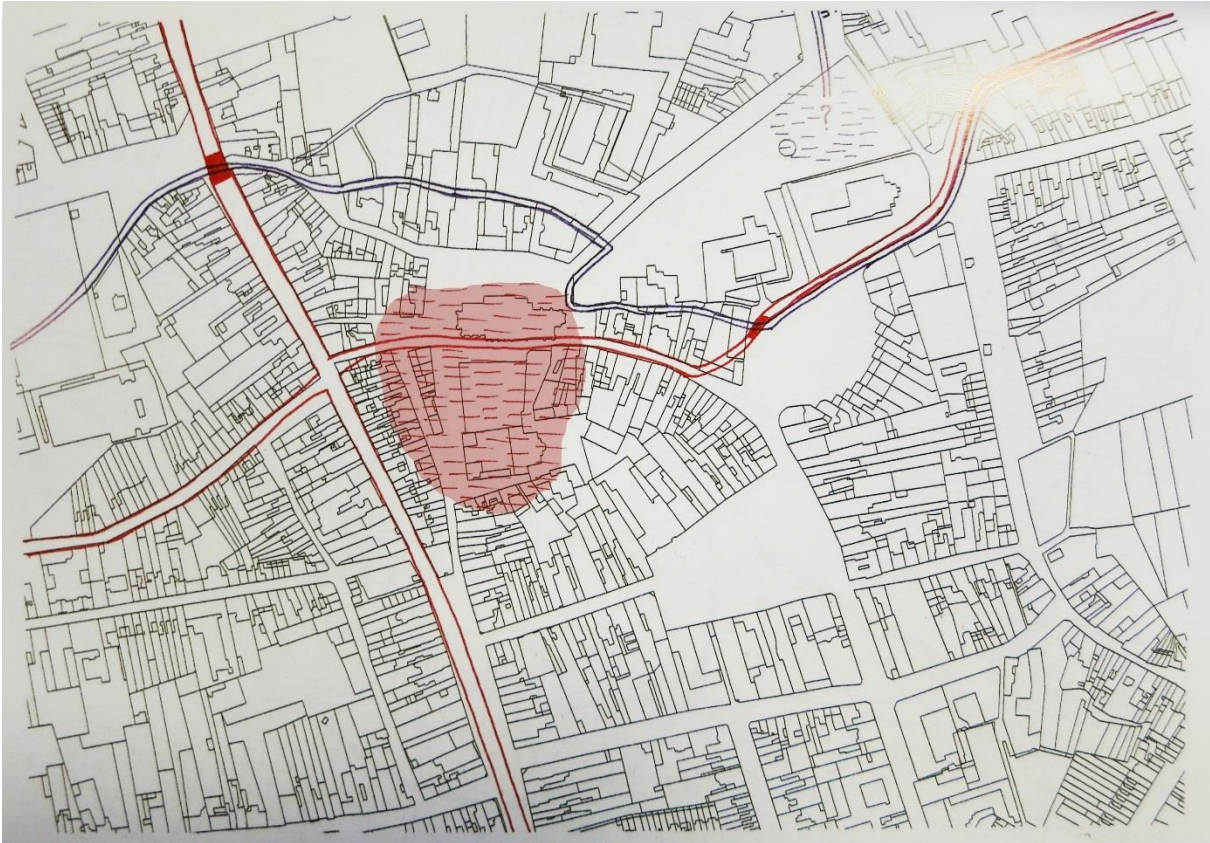
⁴⁹ DE MULDER, G., DESCHIETER, J. 1999, 155-156

⁵⁰ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁵¹ DEVOS 2008, 203

⁵² DECONINCK 2001, 303-308

⁵³ DEBRABANDERE 2010, pp.213–214

Figuur 7: Ronse tijdens de vroege middeleeuwen⁵⁴ Het plangebied ligt ten westen van deze bewoningskern.

940-1289: De Vrijheid van het Sint-Hermes Kapittel

Na een afwezigheid van 60 jaar keerde de kanunnikengemeenschap terug naar Ronse en stichtten het Kapittel van Sint-Hermes op het gebied van het huidige centrum van de stad Ronse. Dit lag aan de basis van de bloeiende kerkelijke site met een bedevaartsoord en de vorming van een stedelijke nederzetting ernaast.⁵⁵

De uitgestrekte omliggende gronden werden vanaf 1089 in voogdij gegeven aan de Heren van Pamele-Oudenaarde en vanaf 1160 aan de Heren van Wattripont. Zij verleenden de handelsnederzetting in 1240 een stadkeure en eigen bestuur met zeven schepenen. Tijdens dit voogdijschap werden diverse gronden verkocht aan andere adellijke families, waarvan het grootste deel in 1289 aan Gwijde Van Dampierre, Graaf van Vlaanderen, die een heerlijke leen van het grondgebied maakte voor zijn zoon Gewijde van Namen.⁵⁶ De laatste verkoop betekende het einde van het *Tendement van Inde* waardoor het gebied van het Kapittel van Sint-Hermes zich beperkte tot het oorspronkelijke grondgebied van de Vrijheid zelf (zie onderstaand Figuur 8).⁵⁷

⁵⁴ Plan door Eric De Vos, digitaal bewerkt door BAAC.

⁵⁵ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁵⁶ DEBRABANDERE 2010, pp.213–214, IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁵⁷ DEVOS 2008, 204

Figuur 8: Hypothetisch grondplan van Ronse van de 10e tot de 13e eeuw⁵⁸ Het plangebied ligt ten noorden van deze bewoningskern.

Ten noorden, tussen de Molenbeek en de gegraven Lozebeek, werd midden 10^e eeuw een gordel van motten aangelegd (cfr. bestaande "Hoge Mote")⁵⁹, ter verdediging van het kapittel. De handelsnederzetting, ten zuiden van de omheinde kerk-site, ontwikkelde zich rondom een hoger gelegen open plein, of Grote Markt, met nadruk op wol nijverheid (met schapenteelt op de omliggende heuvels) en lakenhandel.⁶⁰

Door de oprichting van het Kapittel en het gestructureerd beheer van de gronden bloeiden ook de handelsactiviteiten weer op. In de eerste overgeleverde beschrijving van de 'Vicus Rotnasce' (= Vrijheid van Ronse) is er te lezen dat er aan de zuidoostelijke grens van de Vrijheid diverse nederzettingen werden opgericht voor het bedrijven van lakenhandel.⁶¹ De Ronsische lakenhandelaars bouwden hun positie mettertijd uit tot één van de voornaamste handelsactiviteiten in de stad. Maar ook de aanwezigheid van de relieken in de Sint-Hermeskerk kwam de economie ten goede en lokte heel wat pelgrims naar de stad waardoor er op de huidige Roosveldplaats (*Berg Plasch*) een herbergenkwartier en verschillende paardenstalplaatsen ontstonden.⁶²

Binnen de Vrijheid hadden de kanunniken, naast hun collegiale met kloosterpand, kapittelgebouwen en -school, residenties voor de proost en kanunniken, twee hulpkerken en een watermolen, de noodzakelijke infrastructuur voorzien voor het toenemende aantal pelgrims van de Sint-Hermesbedevaarten, voornamelijk herbergen en brouwerijen rond een "Kleine Markt", een begijnhof ten noorden ervan (cfr. huidige Begijnhofstraat) gesticht circa 1380 door de proost en vermoedelijk

⁵⁸ Plan door Eric De Vos, digitaal bewerkt door BAAC

⁵⁹ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁶⁰ IOE 2020:ID300596

⁶¹ *Gesta Episcoporum Cameracensium*, geschreven door Balderic. (M.G.H., SS., VII, pp. 464-465), in: DEVOS 2008

⁶² IOE 2020:ID300596

eind 15^e eeuw reeds verlaten, en het Sint-Elooishospice (cfr. huidige Hospitaalstraat) voor pelgrims en zieken langs de oude toegangsweg in het oosten, minstens teruggaand tot begin 14^e eeuw.⁶³

Deze nieuwe ontwikkelingen hadden een grote invloed op de stedenbouwkundige evolutie van de stad. Het centrum van de Vrijheid ontwikkelde zich rond het oudste kruispunt van de stad en de Molenbeek. De volledige Vrijheid werd omgracht met een walgracht, beplant met een haag langs de zuidelijke en westelijke kant, omdat deze zijde niet beschermd werd door heuvelachtig gebied zoals ten noorden en oosten van de stad. Op verschillende plekken in het stadscentrum van Ronse werden er al diverse archeologische resten van deze omwalling aangetroffen.

Daarnaast is er ook sprake van de ontwikkeling van een tweede stadskern van wereldlijke aard, ten zuiden van de oudste kern. Op plaatsen op en rond de Grote Markt, de Peperstraat en de Berg Plasch ontwikkelen zich enkele economische en ambachtelijke activiteiten. Toch zal het twee eeuwen duren vooraleer de twee kernen zullen samengevoegd worden binnen dezelfde stadsmuren.

1289-1794

De verkoop van het laatste grondbezit in 1289 aan de Graaf van Vlaanderen luidde voor Ronse een nieuw hoofdstuk in. Vanaf 1293 werd Ronse "*stad en heerlijkheid Ronse*" genoemd.⁶⁴ De stad was vanaf dan opgedeeld in twee aparte bestuurseenheden, zowel letterlijk als figuurlijk. Vermoedelijk werd in het kader van deze ontwikkeling een nieuwe stadsomwalling opgetrokken, ter vervanging van de oude omwalling. Kort na het verdwijnen van de omwalling van de Vrijheid werd een nieuwe verdedigingsgordel opgetrokken, bestaande uit grachten en houten palissades.

In 1470 werd in een beschrijving van het centrum van Ronse, opgesteld in opdracht van de Hertogen van Bourgondië, geen melding meer gemaakt van de hagen en walgrachten van de Vrijheid.⁶⁵ In bronnen uit 1477-1497 werd zelfs melding gemaakt van bolwerken en ronde uitbouwen. Bij de aanleg van de omwalling werd nu ook het zuidelijke stadsdeel, tevens het kloppende handelshart van de stad, ingesloten. In 1582, tijdens de godsdienstoorlogen, verdwenen de omwallingen na een eeuw definitief uit het stadsbeeld. Ondanks het ontbreken van enig spoor van de tweede omwalling duidt de straatnaam 'Oude vesten' wel op de ooit aanwezige oude omwalling. Nadien werden de toegangspunten tot de stad nog wel voorzien van simpelere afsluitingen zoals houten poorten of slagbomen (= *baillen*).

Binnen de stadsmuren had men enerzijds de kerkelijke macht van het Sint-Hermeskapittel (= de *Vrijheid*) dat zich nog steeds bevond op het voordien ommuurde grondgebied in het hartje van de stad. De Vrijheid had fiscale immuniteit en bleef hardnekkig vechten voor hun voordien verworven privileges als eiland binnen een gebied van wereldlijke macht. De rest van het grondgebied van Ronse viel nu onder het beheer van verschillende adellijke families.⁶⁶ De versnippering leidde tot heel wat discussies tussen deze twee bestuurlijke entiteiten en tussen de adellijke families onderling.

De snelle ontwikkeling van het ambachts- en handelskwartier van Ronse stimuleerde ook de stedenbouwkundige ontwikkeling van dit kwartier. Zo werd er melding gedaan van de heraanleg van de straten ten zuiden van de Vrijheid in 1454-1466, tevens gedocumenteerd tijdens de opgravingen in de Peperstraat (Figuur 9).⁶⁷

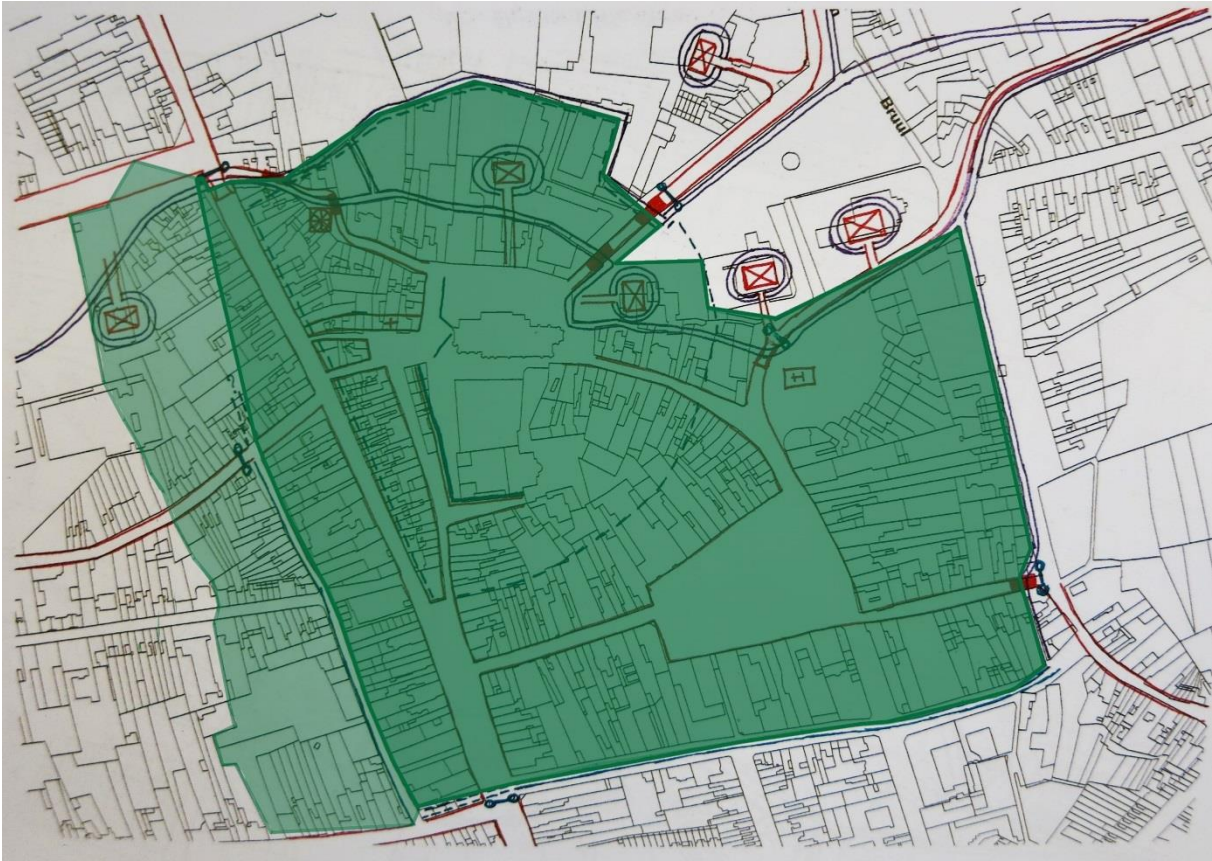
⁶³ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁶⁴ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁶⁵ CAMBIER, 1960; dl I, 260 en 293-5; gebaseerd op: R.A.G., Kerkarchief Sint-Hermes, n°472, diverse verklaringen

⁶⁶ 1402: Jan van Name verkoopt Heerlijkheid Ronse (later Baronie) – aan- Fam. de la Hamaide / 1526-1549: Fam. Roggendorf / 1549-1601: Fam. Perrenot de Granvelle / 1601-1629: Fam. De la Baulme / 1629-1745: Nassau-Siegen / 1745-1794: Merode-Westero

⁶⁷ DEBRABANDERE 2010, pp.213–214

Figuur 9: Grondplan van Ronse van de 13^e tot de 18^e eeuw⁶⁸ Het plangebied ligt ten noorden van deze bewoningskern.

Door de algemene moeilijkheden in de wolnijverheid schakelde Ronse vanaf de 15^e eeuw grotendeels over op vlas en werd een belangrijk centrum van grof linnen of zogenaamd saquin met uitvoer tot in Spanje via de lijnwaadmarkt van Oudenaarde. De bloei van de stad uitte zich in 15^e eeuw tot de eerste helft van de 16^e eeuw vooral in het vernieuwen van de kerken en de oprichting van het zwartzustersklooster in 1492. In 1510 werd het eerste ambacht van de kleermakers opgericht. Verschillende stadsbranden, de godsdiensttroebelen, plunderingen, het Calvinistisch bewind, de Contrareformatie en de daaropvolgende vlucht van talrijke protestanten, vooral wevers, veroorzaakten eind 16e eeuw een diepe economische crisis die tot het einde van het ancien régime zou aanslepen.⁶⁹

In 1402 werden de "stad en de heerlijkheid" verkocht aan de heren de la Hamaide, in 1549 aan Nicolas Perrenot, heer van Cranvelle en door Keizer Karel verheven tot baronie. In 1629 werd Jan van Nassau-Siegen baron van Ronse en liet er als eerste een prestigieus kasteel bouwen (cfr. huidige Kasteelstraat).⁷⁰

Ronse heeft nooit een middeleeuwse stadsversterking gekend, enkel het stadsdeel genaamd de Vrijheid was omwalde. Pas in de 16^e eeuw, en slechts heel kortstondig zijn er versterkingen opgericht. Uit de bronnen bleek dat er een omwalling met vijf poorten werd opgericht vanaf 1578, die echter al

⁶⁸ Plan door Eric De Vos, digitaal bewerkt door BAAC

⁶⁹ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁷⁰ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

in 1582 weer werd omver geworpen door de Franse troepen. Enkel de Doorniksepoort bleef gespaard. Een deel van de omgrachting bleef echter openliggen, gekend als oude vesten.⁷¹

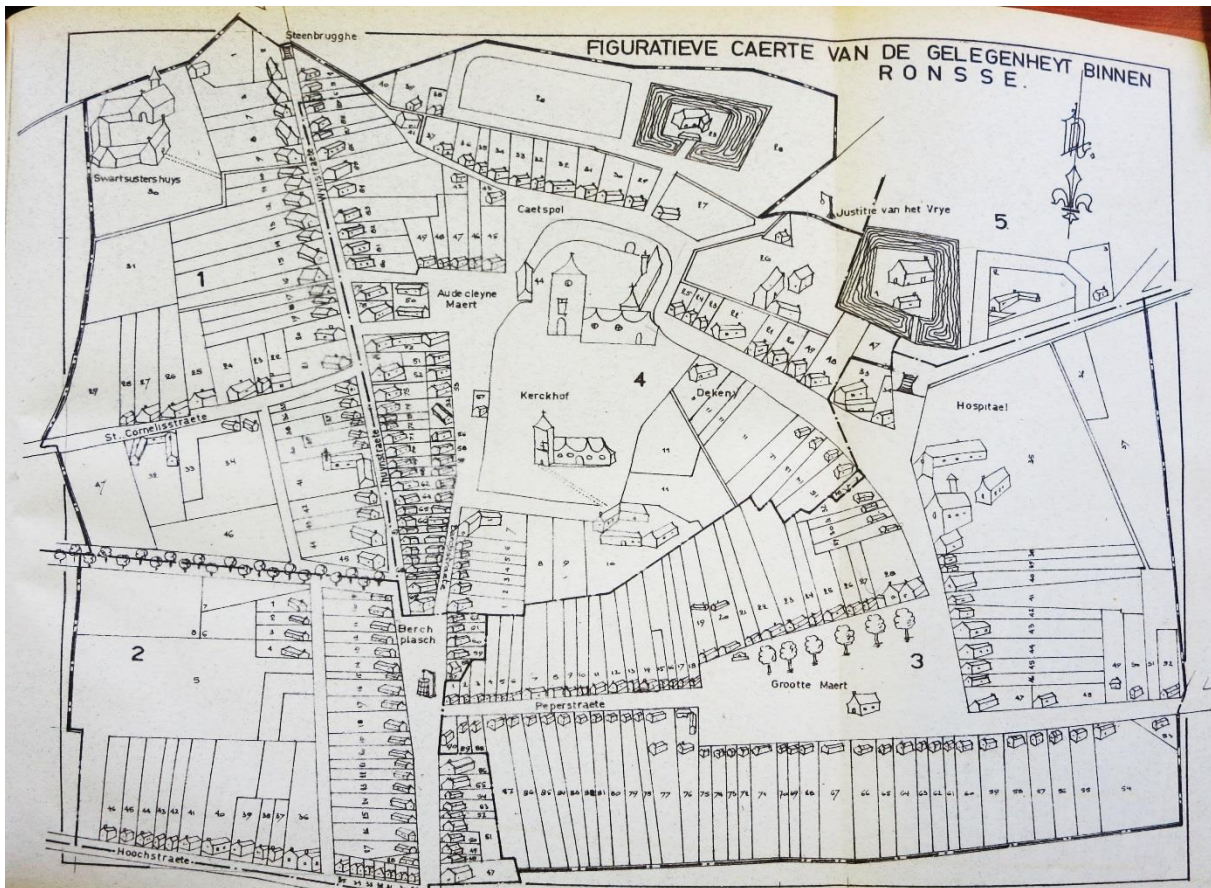
Het einde van de Vrijheid van Ronse werd ingeluid in 1794 door de bezetting van onze gewesten door Franse revolutionairen. Er kwam een einde aan de bestuurlijke en gerechtelijke verscheidenheid in Ronse tussen Vrijheid, stad, baronie en heerlijkheid van Landenbourg en Ronse werd één gemeente. Het Sint-Hermeskapittel werd definitief ontbonden in het decreet van 25 november 1797 ter afschaffing van alle kapittels in de toenmalige Nederlanden.

De aanwezigheid van zowel een kerkelijk als wereldlijk bestuur had ook een grote impact op de ontwikkeling van het stedelijk weefsel en het gebruik ervan.

Het gebied van de Vrijheid vervulde naast het huisvesten van leken vooral een religieuze functie en beschikte over drie kerken, een kerkhof en andere hoofdzakelijk religieus getinte gebouwen. Op de plaats buiten de Vrijheid (Grote Markt, Peperstraat en Bergh Plasch) waar voordien al handel gedreven werd, ontwikkelde zich nu echt een bloeiend handels- en nijverheidskwartier. In bronnen over de stadsbrand in 1719 waarbij 229 gebouwen op de Grote Markt en de Peperstraat vernield werden, waren 141 schadeclaims van kleine ambachtslui en 108 claims van de meer welstellende ambachtslui. Hierbij noteerde men 64 beroepen in deze wijk, waaronder 18 hoteliers en herbergen, 16 kooplui in laken, waarvan 11 in de Peperstraat, 15 andere kooplui en 14 schoenmakers. De gegevens uit deze bron sluiten tevens aan bij de kennis dat Ronse gedurende deze periode vooral gekend was vanwege zijn textielnijverheid en de opvallende veelvuldige aanwezigheid van het ambacht van schoenmaker.⁷²

⁷¹ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁷² De schoenmakersambacht van Ronse stoelt op een zeer oude traditie. Ze genoten van een zeer voorname traditie binnen de gemeenschap omdat ze in 940 ervoor hadden gezorgd dat de relieken van Sint-Hermes teruggebracht werden van Keulen naar Ronse. Sindsdien waren zij ook diegenen met het recht om deze relieken rond te dragen tijdens de jaarlijkse ommegang. De aanwezigheid van schoenmakers werd bevestigd door vondsten van 14^e-eeuwse schoenen, zolen en stukken leer die werden gedaan tijdens verschillende opgravingen in het stadscentrum.

Figuur 10: Kopie uit 1984 van het stadsplan ("Lande ende caertboek") van Ronse uit 1684⁷³ Het plangebied, ter hoogte van de Wijnstraat, ligt in het westen van deze bewoningskern.

Na 1794

Met de inlijving van Ronse bij Frans grondgebied in 1795 kwam er een einde aan de bestuurlijke en gerechtelijke diversiteit, waardoor Ronse nu één gemeente werd.

Na de afschaffing van de Vrijheid, verloor de Sint Hermeskerk zijn functie als kapittelkerk en werd de kerk een gewone parochiekerk. Door de volledige afbouw van de religieuze macht in Ronse en de bestuurlijke eenheid ontwikkelde de stad zich tot een echt centrum van textielnijverheid met de grootste bloeiperiode in de 18^e en 19^e eeuw. Het absolute hoogtepunt was in 1825 met de grote stadsuitbreiding ten zuiden van de recent aangelegde spoorlijn. Maar door het Frans protectionisme en de opkomst van de Engelse gemechaniseerde nijverheid kelderden de omzetten. Hierdoor belandde de stad Ronse rond 1830-55 in een korte crisisperiode met hongersnood en het uitbreken van een tyfusedemie. Tot tweemaal toe, in 1850 en in 1920 tot '70, herpakte de stad zich financieel door het aantrekken van nieuwe investeerders die op hun beurt de productietechnieken moderniseerden en het beleid hervormden.⁷⁴

Tijdens deze bloeiperiode nam het grondgebied van de stad Ronse exponentieel toe. Het voordien nog bijna middeleeuwse centrum barstte rond 1880 definitief uit zijn voegen. Er ontwikkelden zich industriezones buiten het oude centrum en het toegangsnetwerk werd verder uitgewerkt met o.a. de aanleg van het station en de stationsbuurt.

⁷³ BOCKSTAEL 1985, 9-29. Het origineel is nog steeds beschikbaar in het Stadsarchief van Ronse. In dit dossier wordt gebruik gemaakt van de kopie omdat deze overzichtelijker is en voldoende informatie bevat voor deze studie.

⁷⁴ DEBRABANDERE 2010, pp.213–214

Door de definitieve verschuiving van thuisnijverheid naar industrie naar de stadsrand, viel de activiteit in het centrum volledig terug op zijn handelsfunctie. Ronse kende vanaf 1794 de ontwikkeling van de typische industriestad op sociaal, economisch en architecturaal vlak.

Het kasteel en het klooster werden de eerste locaties voor de opkomende textielindustrie. Ca. 1803 introduceerden de gebroeders Lousbergs vanuit Gent de eerste grote katoenweverij in de stad met 180 getouwen in de kelders van het kasteel, de gebroeders Magherman vestigden één der eerste mechanische weverijen in het voormalige zwartzustersklooster ca. 1865.

Tot 1860 omvatte het stadscentrum slechts een kleine geagglomereerde kern van circa 25 ha of 0,7 % van de totale oppervlakte; de rest was landelijk gebied gebleven. Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw kreeg Ronse zijn eigenlijk stadskarakter door de opkomende textielnijverheid en trok hiervoor een aantal centrale functies aan als de spoorwegen, telegraaf en telefoon, goederenstation en belangrijke kloostergemeenschappen en scholen.

De stad groeide voor het eerste buiten haar oude kleine kern door de verkaveling vanaf de jaren 1850-60 van het in 1823 gesloopte Kasteel van Ronse. De aanleg van de spoorlijn Oudenaarde - Ronse in 1861 met de bouw van een station ten zuiden van de stadskern zorgde voor een tweede belangrijke stadsuitbreiding met een nieuw stratennet, met de Stationsstraat als verbindingsas tussen het oude centrum en de spoorlijn. In de daaropvolgende jaren werden nieuwe spoorlijnen toegevoegd en werd in het perspectief van de Stationsstraat in 1881 een nieuw station gebouwd. De nieuwe neogotische Sint-Martinuskerk werd het centrum van deze nieuwe burgerwijk, voornamelijk verkaveld vanaf 1895, ingeplant midden een ovaal, in 1892 aangelegd plein, in noorden en westen door nieuwe straten verbonden met de bestaande straten. In het oosten vormde de in 1871 getrokken Zuidstraat met rijkelijke herenhuizen en de in 1888 opgetrokken katholieke kring "Patria" een tweede belangrijke verbinding tussen de Grote Markt en de spoorweg.

De opbloei van de textielindustrie begon in de tweede helft van de 19^e eeuw, maar kende vooral begin 20^e eeuw een groot succes. Ronse groeide uit tot de tweede textielstad van Oost-Vlaanderen. Enkele invloedrijke families zoals Dopchie, Cambier, Guisset, Lagache en Thomaes speelden een grote rol in de economische bloei van Ronse voor de Tweede Wereldoorlog. De bouw van talrijke weverijen, spinnerijen, twijnderijen en textielververijen, zowel in de kleine oude stadskern als in de periferie, veranderde grondig het uitzicht van de stad, en bepalen tot op heden haar fysionomie. Ontelbare kleine ateliers van familiebedrijfjes met typische sheddaken werden opgetrokken in binnenblokbebouwing, tussen de fabrieken verrezende arbeiderssteegjes. De fabrikanten lieten naast hun rijkelijke stadshuizen ook de eerste buitenhuizen optrekken op de beboste hellingen buiten de stadskern. Ook in het landelijke deel van de stad Ronse vormde de volkshuisvesting nog steeds een sterk contrast met de luxueuze villa's en buitenplaatsen. Een belangrijke stadskernuitbreiding vond plaats tijdens het interbellum. Ten zuiden van de spoorlijn ontstond volgens een urbanisatieplan van 1925 naar ontwerp van stadsarchitect A. Massez een nieuwe wijk met gesloten bebouwing in de Hermes Van Wynghenestraat en open bebouwing in de omliggende straten. Ook in de omgeving van het westelijke deel van de vroegere kern werd een nieuw dichtbebouwd stratennet uitgebouwd met de Fostierlaan als prestigieuze boulevard, getypeerd door rijhuizen in eclectische en art-decostijl naar ontwerp van plaatselijke architecten. Rond 1960 werd aan de Ninovestraat een industriepark aangelegd en verdween langzamerhand de industriële bedrijvigheid uit de binnenstad.⁷⁵

⁷⁵ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

De Wijnstraat vormt de West-begrenzing van de Vrijheid van Ronse. De straat loopt van de oude *Berch plasch* (huidig Franklin Rooseveltplein) tot *Steenbrugge* (huidig Aimé Delhayeplein). De deels behouden oude bebouwing is nog zichtbaar in zijgevels met vlechtingen, zoals bij huisnummer 36, een stijl dak (bijvoorbeeld huisnummer 25-27, 51) of een jaarsteentje (bijvoorbeeld nummer 46 met “1651”). De bewoning wordt getypeerd door het behouden bepleisterde en beschilderde of gecementeerde bovenverdieping boven op een aangepaste winkelpui (bijvoorbeeld huisnummers 68-70). De voormalige toegang tot het zwartzusterklooster verdween reeds in 1875. Vanaf de 2de helft van de 19de eeuw vestigden ook verschillende industriëlen in de straat, waaronder bijvoorbeeld het Neoclassicistisch herenhuis van de heer Dopchie. Naast rijke herenhuizen werden zelfs fabrieken en werkhuizen in achterbouw opgericht, zoals het Poortgebouw en magazijn.⁷⁶

2.2.3 Cartografische bronnen

Villaret (1745-1748)

Op de Villaretkaart⁷⁷ (Plan 10) staat het plangebied grotendeels correct afgebeeld. De Kruisstraat en de straat Broeke worden reeds afgebeeld. De bebouwing in de omgeving situeert zich langs de Kruisstraat als lintbebouwing en dit voornamelijk ten zuiden van het plangebied, richting het centrum van Ronse. Het plangebied zelf lijkt onbebouwd. Ten westen, langs Broeke, worden enkele bouwstructuren weergegeven. Gezien het plangebied niet volledig correct is weergegeven op de kaart, is het mogelijk dat deze structuren binnen het plangebied gelegen waren, maar dit kan niet met zekerheid gezegd worden. De omgeving rondom het plangebied bestaat voornamelijk uit akkers, behalve langs de straatkant van de Kruisstraat.

Het centrum van Ronse situeert zich ten zuiden. Ten zuidwesten wordt het kasteel van Nassau afgebeeld. Ten oosten van het plangebied stroomt een kleine waterweg.

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart⁷⁸ (Plan 11) is te zien dat het plangebied binnen een groot akkerperceel weergegeven wordt. De bewoning situeert zich voornamelijk langsheen (het zuidelijke gedeelte van) de Kruisstraat. Echter, er worden ook enkele bebouwde percelen weergegeven langs Broeke. Het centrum van Ronse is zichtbaar ten zuiden van het plangebied. Langs de invalswegen en in het historische centrum wordt bebouwing weergegeven, maar daarnaast worden er nog onbebouwde zones weergegeven. Het betreft voornamelijk zones rond de beek. Op de Ferrariskaart wordt de Kruisstraat reeds verhard afgebeeld.

Vandermaelen (1846-1854)

Ter hoogte van het plangebied wordt op de Vandermaelenkaart⁷⁹ (Plan 12) het huidige verloop van de Kruisstraat afgebeeld. Het plangebied zelf is nog steeds onbebouwd. De helling van het terrein komt ook goed naar voor door middel van hoogtelijnen op de Vandermaelenkaart.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Op de Atlas der Buurtwegen⁸⁰ (Plan 13) is het plangebied nog steeds onbebouwd. Op de hoek van de Kruisstraat naar Broeke worden wel twee structuren weergegeven. Het plangebied wordt niet volledig correct weergegeven en bevindt zich in realiteit iets noordelijker, waarbij de noordelijke grens aan de

⁷⁶ IOE 2020 ID 300596, ID 14132

⁷⁷ GEOPUNT 2020f

⁷⁸ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

⁷⁹ GEOPUNT 2020h

⁸⁰ GEOPUNT 2020g

straatkant van Broeke komt te liggen. Op basis hiervan ligt het plangebied grotendeels binnen een groot perceel: perceel 152. Aan de straatkant met de Kruisstraat worden op de Atlas der Buurtwegen enkele rechthoekige percelen weergegeven, parallel aan de Kruisstraat (waaronder perceel 149). Dit wijkt af van het huidige kadasterplan, waarbij zowel aan de Kruisstraat als aan de Broeke meerdere, kleinere percelen afgebeeld worden.

Popp (1842-1879)

De Poppkaarten⁸¹ (Plan 14) beelden ter hoogte van het plangebied nog steeds onbebouwde percelen weer. De Kruisstraat is in zuidelijke richting intens bebouwd met lintbebouwing. Ook in Broeke zijn hier en daar bebouwde percelen zichtbaar. Ten noorden van Broeke zijn grote, vierkante tot rechthoekige percelen zichtbaar die onbebouwd zijn.

Het plangebied zelf wordt ook op de Poppkaart iets zuidelijker weergegeven en hoort in principe aan noordzijde te grenzen aan Broeke. Het merendeel van het plangebied (oostelijk en noordelijk deel) valt binnen één groot perceel: perceel 72. Enkel aan de Kruisstraat worden enkele andere percelen weergegeven: 76 en 74. In tegenstelling tot de Atlas der Buurtwegen behoort het noordelijke deel van het plangebied eveneens tot het grote perceel en is dit niet onderverdeeld in kleinere percelen.

Topografische kaarten (1862-1960)

Vanaf de topografische kaart van 1862 (Plan 15) is er een structuur zichtbaar in het zuidwestelijke deel van het plangebied. De rest van het plangebied lijkt onbebouwd. Dezelfde situatie wordt weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Plan 16). De topografische kaarten tonen aan dat de bebouwing langs de Kruisstraat toeneemt, zowel ten zuiden als ten noorden van het plangebied.

Een grote verandering in de omgeving rondom het plangebied vindt plaats tussen 1884 en 1962 (Plan 17). De bebouwing neemt toe. Ten westen van de Kruisstraat wordt het gebied als volledig bebouwd weergegeven en ook de overige straten zijn langs de straatkant grotendeels ingenomen door bebouwing. Het plangebied zelf blijkt volledig vrij van bebouwing, maar op basis van dit plan is te zien dat de graad van verstedelijking toenam.

⁸¹ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

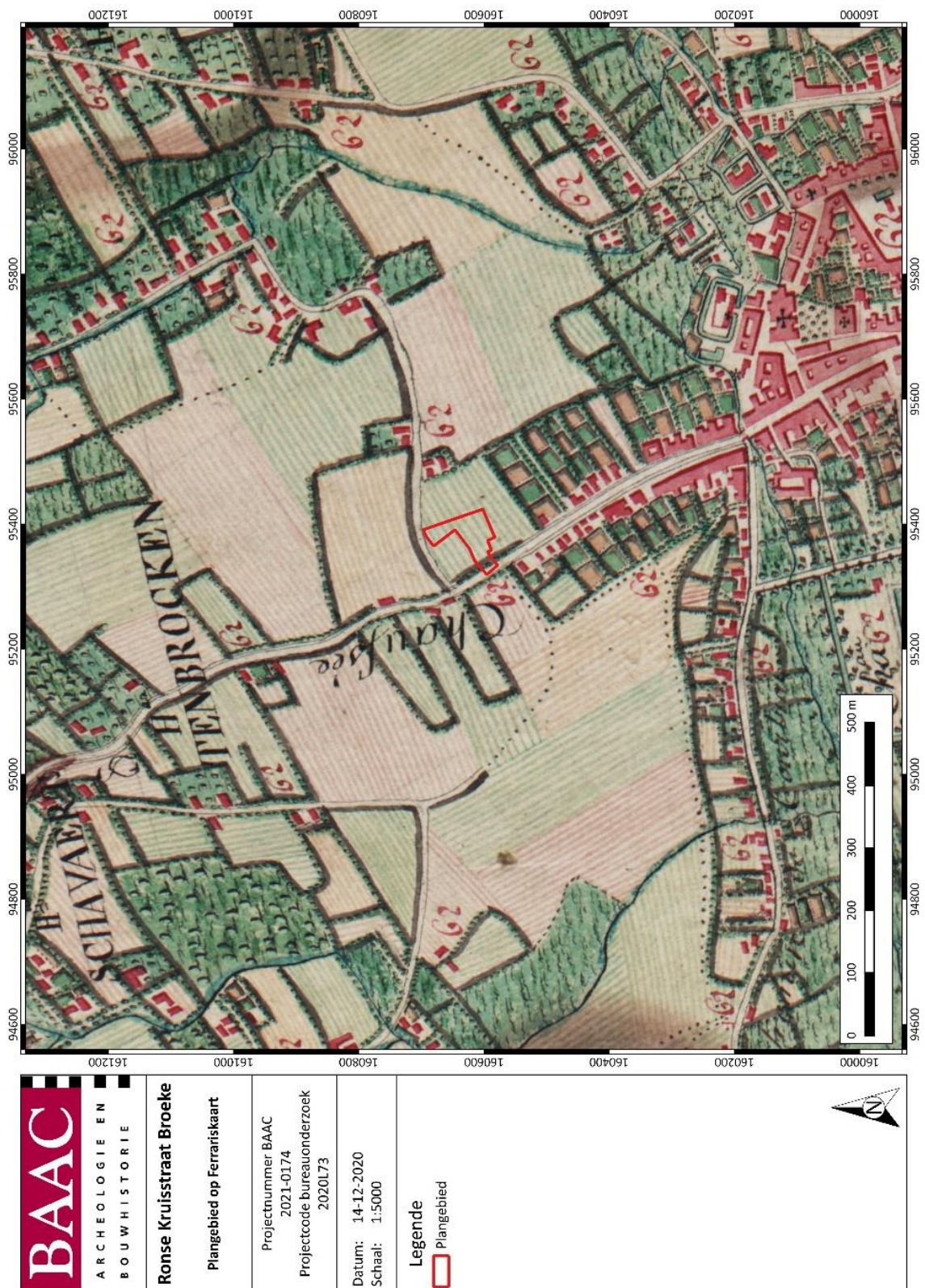
Plan 10: Plangebied op de Villaretkaat⁸² (analoog; onbekend; 14/12/2020)

⁸² GEOPUNT 2019a

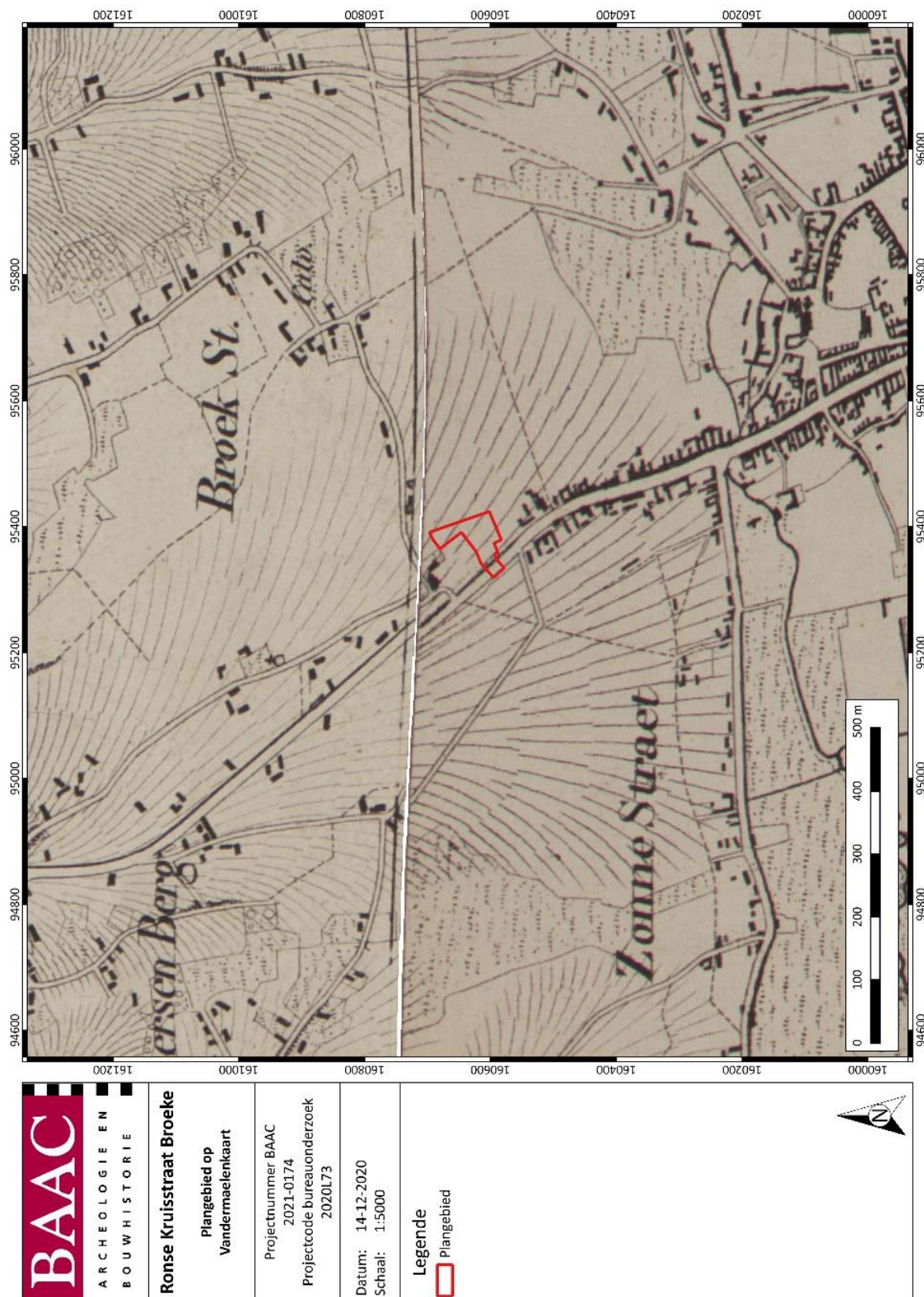
Figuur 11: Detail Villaretkaart ter hoogte van plangebied⁸³

⁸³ GEOPUNT 2020f

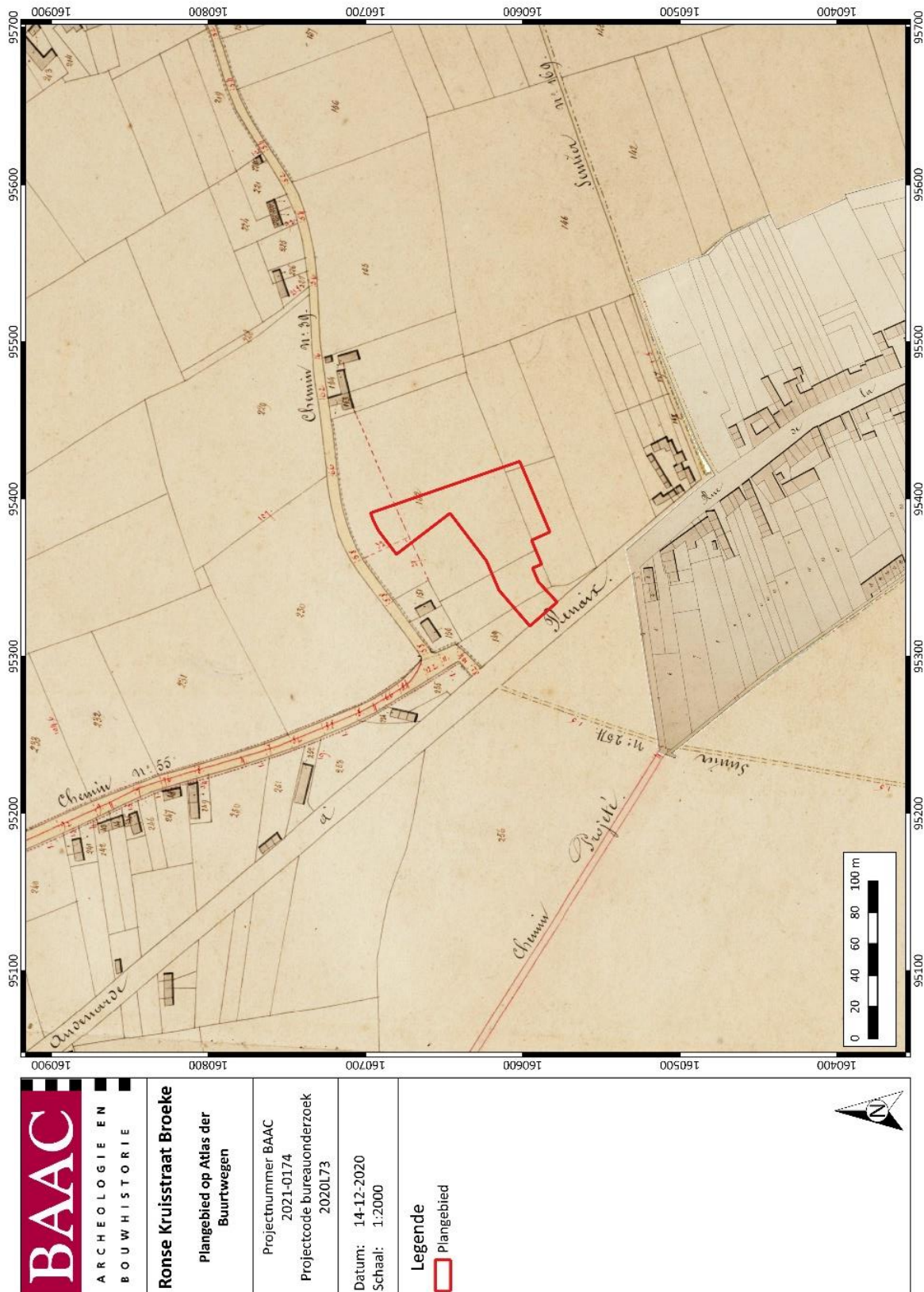
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart⁸⁴ (analoog; 1:25.000; 14/12/2020)

⁸⁴ GEOPUNT 2020c

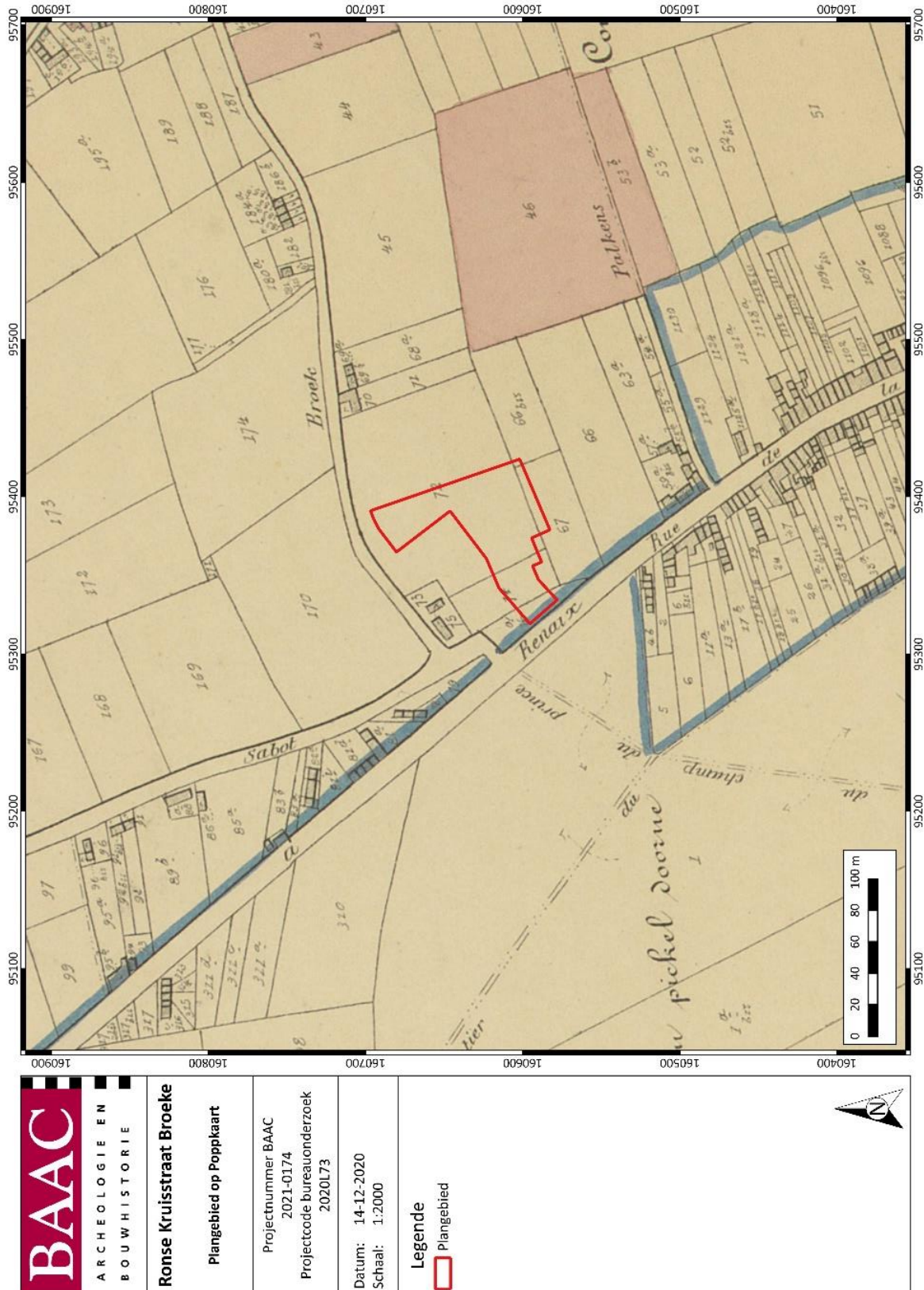
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart⁸⁵ (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)

⁸⁵ GEOPUNT 2020d

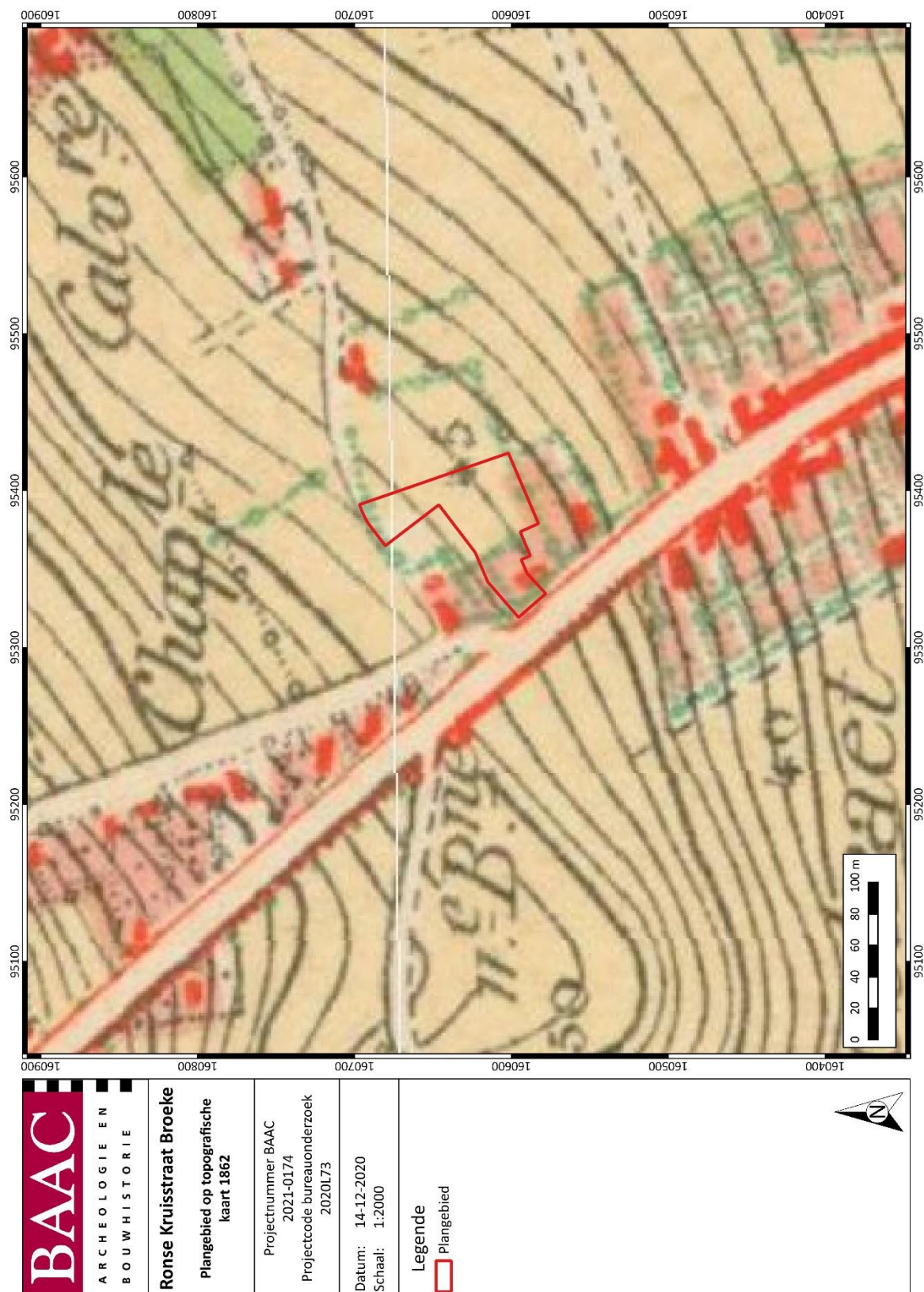
Plan 13: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen⁸⁶ (analoog; 1:2500; 14/12/2020)

⁸⁶ GEOPUNT 2020b

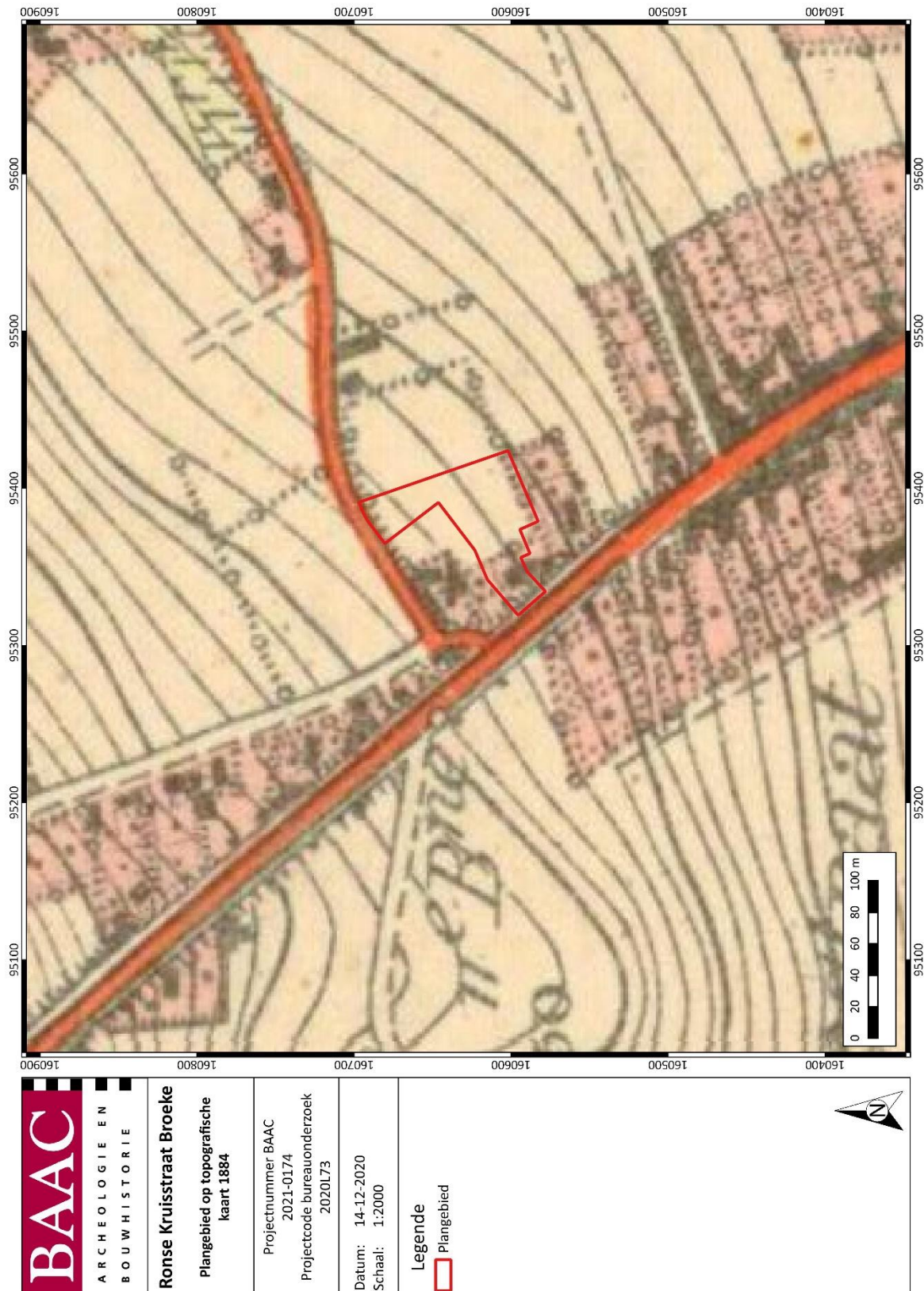
Plan 14: Plangebied op de Poppkaart⁸⁷ (analoog; 1:1.250-1:7.500; 14/12/2020)

⁸⁷ GEOPUNT 2020e

Plan 15: Plangebied op topografische kaart 1862⁸⁸ (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)

⁸⁸ CARTESIUS 2020

Plan 16: Plangebied op topografische kaart 1884⁸⁹ (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)

⁸⁹ CARTESIUS 2020

Plan 17: Plangebied op topografische kaart 1862⁹⁰ (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)

⁹⁰ CARTESIUS 2020

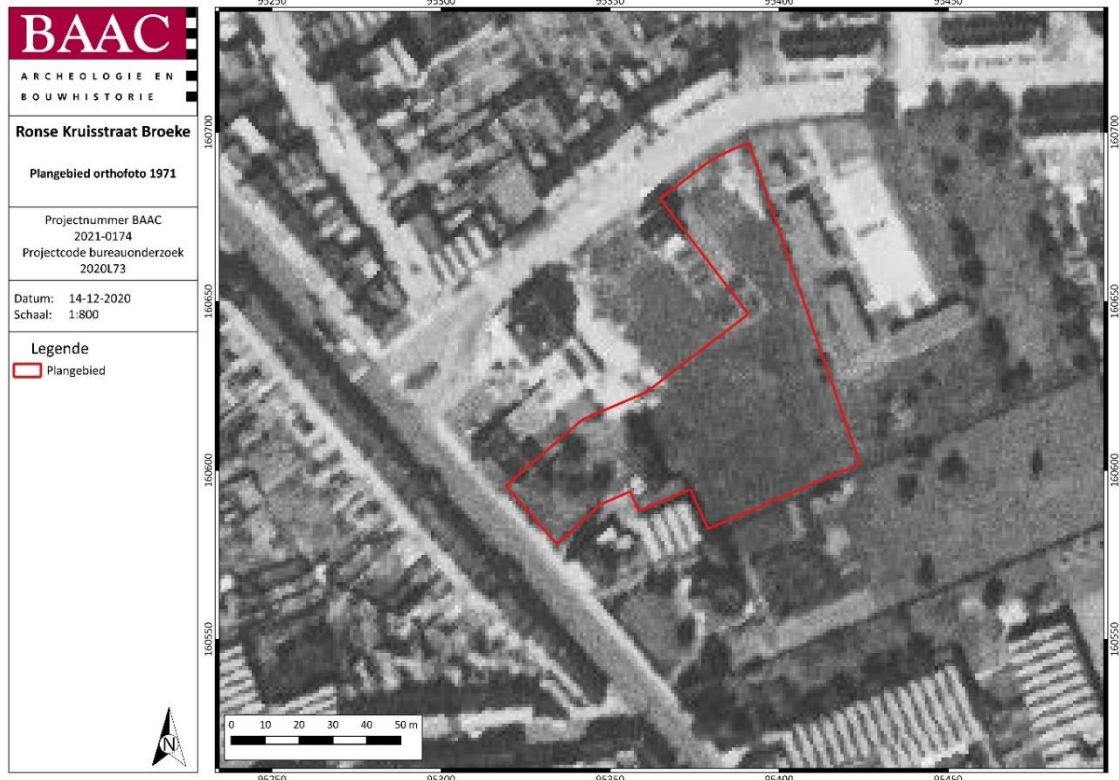
2.2.4 Orthofotografische bronnen

Naast historisch en topografisch kaartmateriaal, bieden oude luchtfoto's een bijkomende bron van informatie omtrent het plangebied. De toenemende bebouwing die zichtbaar was op de vorige topografische kaart (1960) zet zich verder. De luchtfoto uit **1971** (Plan 18) geeft een niet zo duidelijk beeld weer van het plangebied. Wel is zichtbaar dat de bebouwing rondom het plangebied toeneemt. Ook lijkt er ter hoogte van het plangebied zelf enkele structuren of sporen van graafwerken zichtbaar, hoewel de kwaliteit van de luchtfoto te laag is om dit met zekerheid te zeggen.

Op de luchtfoto uit **1979-1990** (Plan 19) wordt duidelijk dat de huidige schuur reeds aanwezig was in het zuidwesten van het plangebied. Ook de verharding die tot op heden aanwezig is in deze zone van het plangebied wordt reeds afgebeeld op de luchtfoto. In het westelijke deel van het plangebied zijn enkele bomen aanwezig. De rest van het plangebied wordt bedekt door een graszone. In het (noord)oosten van het plangebied lijken enkele verstoringen aanwezig te zijn. Aan de straatkant met Broeke is een structuur zichtbaar, maar het is niet duidelijk dewelke. De structuur komt qua locatie overeen met de depressie die waargenomen kon worden op het DHM (Plan 6). Verder lijkt een gebogen pad naar voren te komen op de luchtfoto die van noord naar zuid loopt langs de oostzijde van het plangebied. Ook de vorm van dit pad komt overeen met lagere hoogtewaardes op de DHM. Aan de oostzijde wordt ook een witte, rechthoekige structuur afgebeeld.

De luchtfoto uit **2000-2003** (Plan 20) is van hogere kwaliteit en kan enkele zaken verduidelijken. In het westen van het plangebied is de verharding en de loods duidelijk aanwezig. Daarnaast wordt er in deze westelijke zone een donkerbruine, rechthoekige zone afgebeeld, waarbij het niet duidelijk is of het hier om een verharding gaat of een braakliggend terrein. Indien het om een verharding gaat is deze op de huidige orthofoto niet meer aanwezig. In het uiterste zuidoosten van het plangebied wordt een kleine, vierkante structuur afgebeeld. In het uiterste noordoosten van het plangebied, langs de straatkant met Broeke, zijn enkele graafwerken zichtbaar en een structuur. De structuur komt overeen met de depressie die zichtbaar is op het DHM en het hoogteprofiel van het plangebied (Plan 6). Vermoedelijk gaat het hier om het graven of uitgraven van een kelderverdieping. Rondom deze structuur worden enkele grondhopen afgebeeld.

Op de luchtfoto uit **2005-2007** (Plan 21) lijken er op het noordoostelijke deel van het terrein nog steeds grond- of graafwerken actief op het plangebied. Grenzend aan Broeke 5 wordt een (woon)structuur weergegeven op perceel 74L3. Dezelfde situatie is zichtbaar op de luchtfoto uit **2008-2011** (Plan 22).

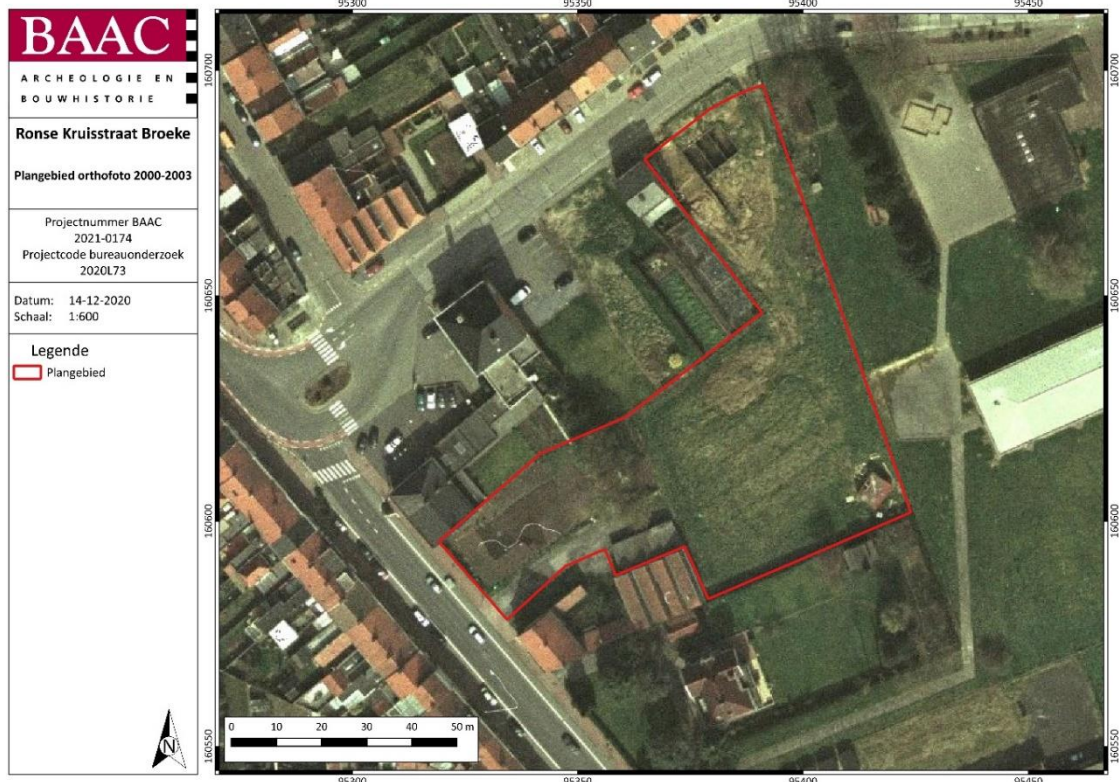
Plan 18: Plangebied op orthofoto 1971⁹¹ (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

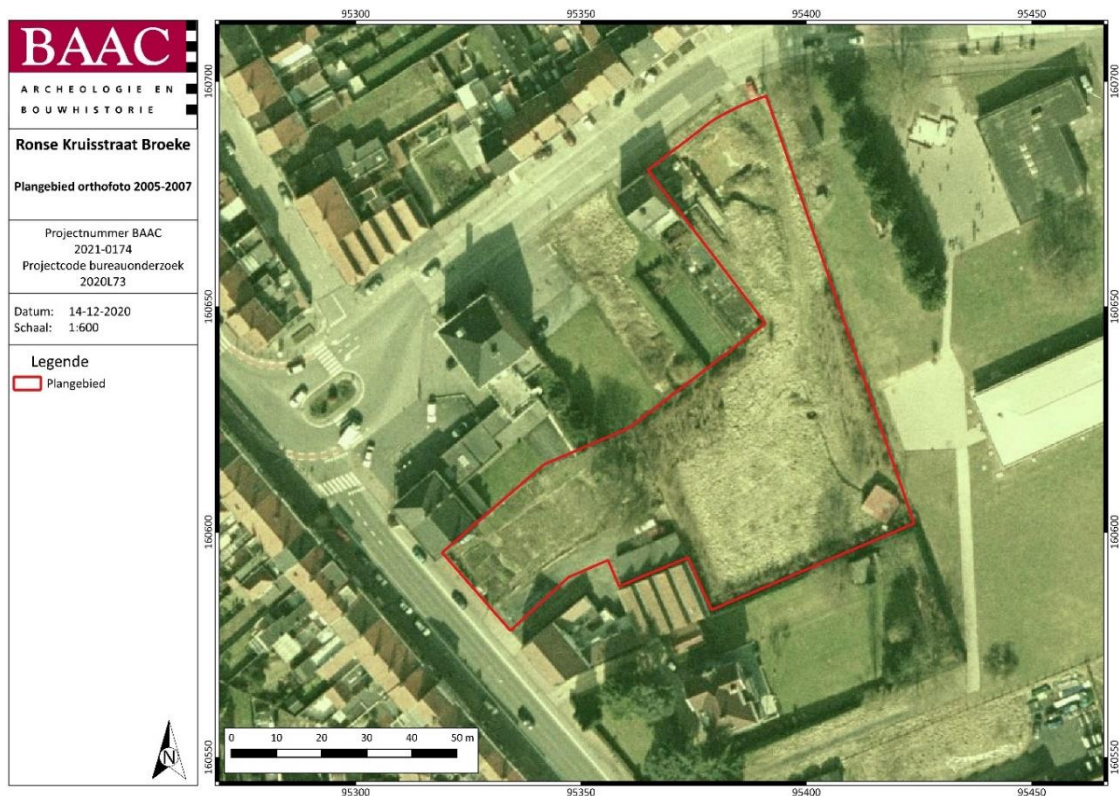
Plan 19: Plangebied op orthofoto 1979-1990⁹² (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

⁹¹ AGIV 2020c

⁹² AGIV 2020d

Plan 20: Plangebied op orthofoto 2000-2003⁹³ (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

Plan 21: Plangebied op orthofoto 2005-2007⁹⁴ (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

⁹³ AGIV 2020f

⁹⁴ AGIV 2020g

Plan 22: Plangebied op orthofoto 2008-2011⁹⁵ (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de Kruisstraat - Broeke zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 23).⁹⁶ In een straal van 1 km rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 2):

Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁹⁷

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
150747	SNOECKSTEEGJE I – 17 ^E EEUW – FUNDERINGSRESTEN KASTEEL – EVALUEREND TERREINONDERZOEK 2010
159439	HOGHE MOTE – LATE ME (14 ^E EEUW) – MOTTE, AW, LEER, MUNTEN – TOEVALSVONDST 2006, EVALUEREND TERREINONDERZOEK 2006

⁹⁵ AGIV 2020h

⁹⁶ CAI 2020

⁹⁷ CAI 2020

208298	STADSTUIN – ROMEINS/MET – NEDERZETTINGSSPOREN/KRINGGREPPELS/ENCLOS – PROEFSLEUVENONDERZOEK (2011)
211734	PEPERSTRAAT 21-31 – LATE ME/ 16 ^E EEUW – GRACHT EN OPHOGINGSLAGEN, BK, BRANDLAGEN, AW – OPGRAVING 2016
217871	RONSE FAMILIA – VOLLE ME – OPHOGINGSLAGEN, AW – PROEFPUTTENONDERZOEK 2017
220884	RONSE GROTE MARKT – LATE ME – POTTENBAKKERIJEN/BEERPUT/WATERPUT – PROEFSLEUVENONDERZOEK 2018
501182	SINT-PIETERSKERK EN SINT-HERMESKERK – STEENTIJD/ROM/VOLLE ME – KLOOSTERS/STEENBAKKERIJEN/ WATERPUTTEN/METAALBEWERKING/VLAKGRAVEN/KERK/AW (TERRA SIGILLATA)/BEWERKTE SILEX – OPGRAVINGEN (1948-1949, 1959-1968, 2009)
501852	KASTEEL VAN NASSAU – 17 ^E EEUW – KASTELEN/VERDEDIGING – TOEVALSVONDST EN ERFGOEDONDERZOEK
501854	SINT-ANNAKLOOSTER – ME – KLOOSTER – TOEVALSVONDST 1979
501860	STEENBRUGGE – LATE ME – BRUG – ERFGOEDONDERZOEK
501864	HOGHE MOTE – LATE ME – MET/SILEX – ERFGOEDONDERZOEK
501867	KERKHOFWATERMOLEN – LATE ME – MOLEN - ERFGOEDONDERZOEK
501869	VIERSCHAAR – ME – VIERSCHAAR/KERK – ERFGOEDONDERZOEK, EVALUEREND TERREINONDERZOEK 1997
501875	STANDAARD BOEKHANDEL – LATE ME/RECENTER? – GRACHT (MOGELIJK DEEL STADSOMWALLING) – ERFGOEDONDERZOEK
501884	PEPERSTRAAT II – ME/19 ^E EEUW – WEGEN/RIOLEN – EVALUEREND TERREINONDERZOEK 2001
501885	ROOSEVELTPLEIN – ONB/18 ^E EEUW – WATERPUT/AW/MET – EVALUEREND TERREINONDERZOEK 2000
501887	SINT-MARTENSSTRAAT 26 – NEOLITHICUM/ME – SILEX/WOONHUIZEN – EVALUEREND TERREINONDERZOEK 2000

501888	SCHIPSTRAAT I – ONBEPAALE PERIODE – GRACHT/KUIL (VROEGERE WALGRAHT?) – EVALUEREND TERREINONDERZOEK 1997
501889	SINT-PIETERSNIEUWSTRAAT I – ONBEPAALE PERIODE/LATE ME – FUNDERING, HOUTEN PALEN/OVERZOOM MOLENBEEK, EVALUEREND TERREINONDERZOEK 1997
501894	GROENEWEG – ROMEINS/ME – SPINSCHIJF/AW – ERFGOEDONDERZOEK 1982
506091	HAEGEVELD – ROMEINS – CREMATIEGRAF – ERFGOEDONDERZOEK 1842
506098	SINT-MARTINUSKERK – VOLLE ME – KERK – ERFGOEDONDERZOEK 1992
506101	SQUARE ALBERT – ROMEINS/ VROEGE, VOLLE EN LATE ME – AW/MUNTEN - NOODOPGRAVING
506104	PEPERSTRAAT I – LATE ME – POTTENBAKKERIJ/GRACHTEN(VERDEDIGING)/ METAALBEWERKING – OPGRAVING 1990

Aangezien het plangebied dicht bij het historische stadscentrum van Ronse gelegen is, en er in het centrum reeds veel archeologische onderzoeken zijn uitgevoerd, zijn er veel CAI-waarden aanwezig rondom het plangebied. Aangezien de onderzoeken zich concentreerden in het stadscentrum van Ronse, bevinden de meeste CAI-waarden zich eveneens in het centrum, ten zuiden van het plangebied. Het betreffen voornamelijk middeleeuwse of recentere vondsten en structuren.

Zoals reeds aangehaald in het historisch kader is menselijke aanwezigheid in de **steentijd** in de ruimere omgeving van het plangebied vastgesteld. Het betreft de vondsten ten noorden van het plangebied, op de Kluisberg, de Muziekberg en de Pottelberg. Ook in de nabije omgeving van het plangebied werden enkele steentijdvondsten gedaan. Zo zijn onder andere bij de Sint-Pieterskerk en Sint-Hermeskerk (ID501182) enkele fragmenten bewerkte vuursteen en een benen priem aangetroffen bij de opgraving van het kloosterpand en de Sint-Pieterskerk. Aan het Sint-Martensplein (ID 501887) werd een vuursteenfragment uit het midden neolithicum aangetroffen.

Op ca. 1,5 m ten noorden en noordoosten van het plangebied zijn twee laat-neolithische sites gekend: Bois Joly (ID506103) en de Klomp (ID503370). Op de site Bois Joly werden een groot aantal schrabbers, pijlpunten, stekers en geretoucheerde klingen aangetroffen. In totaal werden meer dan 200 fragmenten herkend. Daarnaast werd ook enkele vuursteen vondsten gedateerd in het paleolithicum, waaronder een gekerfde afslag. Op de site de Klomp werden eveneens een aantal werktuigen herkend, waaronder schrabbers, pijlpunten en stekers. Deze artefacten zijn te dateren van het laat-neolithicum tot de vroege bronstijd.

Uit de **metaaltijden** zijn niet veel archeologische waarden gekend in de omgeving van het plangebied. De enige gekende waarden zijn afkomstig van de opgraving van de site De Stadstuin waarbij meerdere grafheuvels uit de vroege- en midden-bronstijd opgegraven werden (ID208298). Op deze site werden ook vele **Romeinse** structuren herkend. Voornamelijk in de noordwestelijke hoek van het terrein werden Romeinse sporen en vondsten herkend. Verspreid over het terrein werden er tevens 16 crematiegraven aangetroffen, een enclos, een wegtracé en leemontginningskuilen. Het volledige terrein werd in gebruik genomen tijdens de Romeinse periode.

Naast deze site, werd Romeins vondstmateriaal aangetroffen op de hoek van de Groeneweg en de Van Schamelhoutstraat (ID501894) (spinschijfje) en op de hoek van de Hogerlucht en de Dammekensstraat. Op deze laatste locatie werd een crematiegraf aangetroffen met aardewerk-fragmenten en een fibula (ID 506091) bij een toevalsvondst in 1842.

Opmerkelijke Romeinse vondsten kwamen aan het licht bij restauratiewerken aan en nabij de Sint-Hermeskerk (ID501182 en ID506106). De Romeinse vondsten bij de Sint-Hermeskerk zijn opmerkelijk. In de Romaanse delen van de crypte onder de kerk is gebruik gemaakt van Romeins bouwmateriaal (dakpannen, hypocaustumtegels, mortelbrokken, ...). Nabij de kerk werd ook een mogelijk Romeinse mijlpaal aangetroffen. De aard van deze vondsten suggereren een belangrijke, Romeinse site in het centrum van Ronse.

De meerderheid van de archeologische waarden zijn te dateren in de **middeleeuwse** periode en situeren zich voornamelijk in het oude centrum van Ronse. Op de site De Stadstuin werd tijdens de opgravingscampagne een middeleeuwse enclosure aangesneden die te dateren is op de overgang van de vroege naar de volle middeleeuwen. Binnen de enclosure konden drie gebouwplattegronden herkend worden naast meerdere bijgebouwtjes. De site is te dateren tussen de 9^e eeuw en het midden van de 11^e eeuw.

Sporen en vondsten uit de **vroege middeleeuwen** werden onder andere vastgesteld in en bij de Hermeskerk (ID501182). Zo werden funderingen van een Karolingisch kerkje en fragmenten met bepleistering met funeraire opschriften uit de 9^e eeuw aangetroffen in een middenbeuk van de Sint-Hermes kerk. Echter, de bron van deze vroege datering is niet volledig betrouwbaar en dit kon door geen enkel ander onderzoek bevestigd worden. Onder de vloer van de crypte werd een pre-Romaanse kerk met funderingen in visgraatverband aangesneden. Ook werden paalgaten van een houten constructie, mogelijk een pre-Romaans kloosterpand aangetroffen bij opgravingen ten noorden van de Sint-Hermeskerk. Bij opgravingen nabij de Sint-Hermeskerk (ID506101) werd vroegmiddeleeuws aardewerk aangetroffen (zowel Merovingisch als Karolingisch).

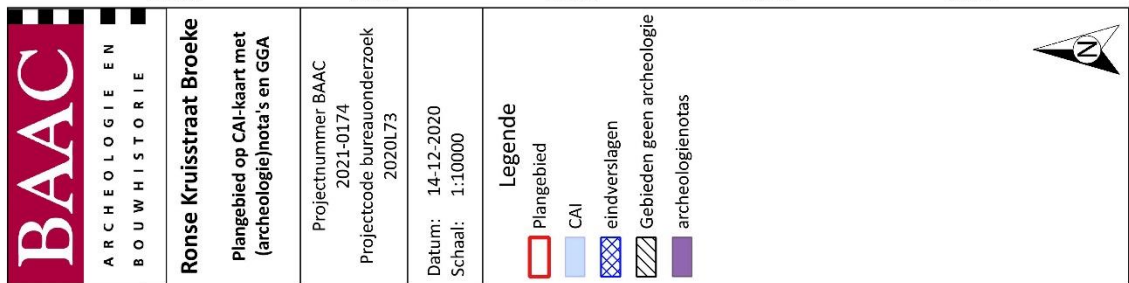
Ca. 200 m ten zuiden van deze vindplaatsen werd ter hoogte van het Franklin Rooseveltplein een bronzen speld, agrafe, aangetroffen in een 18^e-eeuwse brandlaag. De speld is te dateren in de Merovingische periode (ID501885).

Ter hoogte van de Hermeskerk zijn ook bewoningssporen uit de **volle middeleeuwen** aangetroffen. Zo is een klooster ten westen van de Sint-Pieterskerk aangetroffen bij opgravingen. De funderingen van het voormalige klooster zijn aan het licht gekomen waarbij drie fasen van het klooster herkend konden worden: een eerste, laat-Romaanse fase uit de 12^e eeuw, een tweede, gotische fase en ten slotte een derde fase uit de 16^e eeuw. In de omgang van het klooster werden drie steenbakkerijovens gevonden, vermoedelijk uit de 15^e eeuw voor het bakken van tegels. Naast de funderingen en de ovens, werden tijdens de opgraving een waterput aangetroffen en twee klokkenvormen en een klokkenoven die mogelijk wijzen op een metaalbewerkingssite. Er werden ook enkele vlakgraven opgegraven. Van de voormalige, nu verdwenen, kleine Sint-Pieterskerk die dienstdeed als hulpkerk werden de funderingen aangetroffen. De kerk bevond zich iets noordelijker dan de Sint-Hermeskerk. In deze hulpkerk (Sint-Pieterskerk) werden een 25-tal stenen graven aangetroffen. (ID501182)

Ter hoogte van de Watermolenstraat en het Kaatsspelplein op ca. 500 m ten zuiden van het plangebied werden bij een proefputtenonderzoek in 2017 enkele vloerniveaus aangesneden. Deze vloerniveaus zijn vermoedelijk te relateren aan de afgebeelde bewoning op het 17^e-eeuwse kaartmateriaal. De gronden zijn vrij nat. In de proefput langs de Molenbeek werd een voorloper van de Molenbeek aangesneden waarbij vlechtwerkbeschoeiing aan het licht kwam. Er konden ook (post)middeleeuwse ophogingslagen herkend worden op het terrein (ID217871).

Bij een proefonderzoek ter hoogte van de Peperstraat in 2016 werden bewoningssporen vanaf de 13^e eeuw aangetoond. Op het terrein konden ophogingslagen, oude loophniveaus en de vele stadsbranden herkend worden. Op basis hiervan werd een opgraving geadviseerd en uitgevoerd in 2016. Er werden muurresten, funderingsresten, brand- en ophogingslagen, vloerniveaus, beerbakken, greppels, haardplaatsen, kuilen en paalkuilen opgegraven. De oudste sporen dateren vanaf de 13^e eeuw. (ID211734)

Ook de sporen en structuren uit de **late middeleeuwen** worden goed vertegenwoordigd in het stadscentrum. Naast vondstmateriaal (aardewerk) worden structuren zoals funderingen, ophogingslagen en oude, verdwenen grachten in deze periode gesitueerd. Daarnaast worden uit deze periode ook een molen en een oude brug weergegeven op de CAI-kaart.

Plan 23: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart⁹⁸ (digitaal; 1:1; 14/12/2020)

Ander archeologisch onderzoek in de regio*Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio*

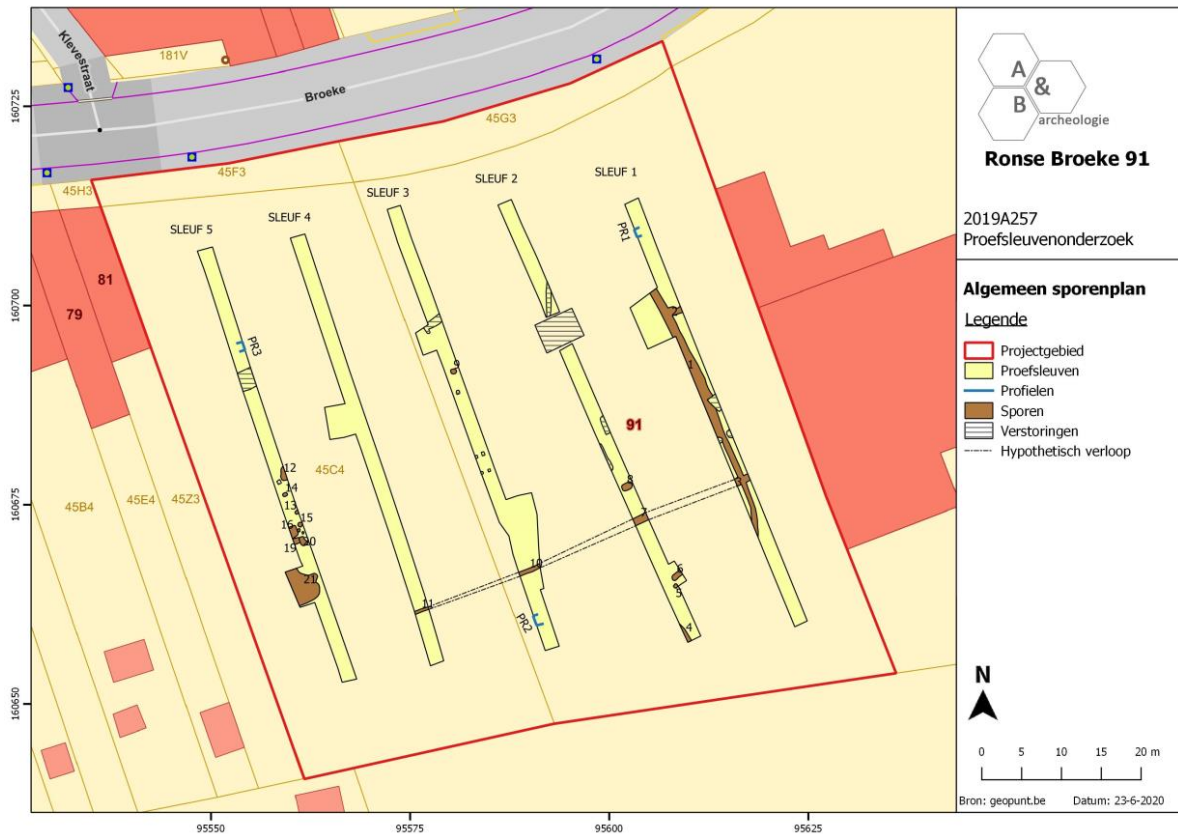
AN(BS)/N/EV ID	TOPONIEM	ONDERZOEK	ADVIES
1320	RONSE KRUISSTRAAT 65	BOZ	LB (EN WAT DAARUIT VOLGT)
14479	RONSE KRUISSTRAAT 65	BOZ	LB (EN WAT DAARUIT VOLGT)
8274	BROEKE 91	BOZ	PROEFSLEUVEN
15529 (N)	BROEKE 91	PS	OPGRAVING
5211	BROEKE 115	BOZ, CONTROLEBORINGEN	GEEN VERDERE MAATREGELEN
1974	SINT-AMBROSIUSSTRAAT	BOZ, PS	GEEN VERDERE MAATREGELEN

Er werden in het laatste decennia een heel aantal archeologische bureaustudies uitgevoerd in het kader van geplande werken in de buurt van het plangebied (Plan 23). Hieronder wordt enkel ingegaan op de relevante dossiers met een gelijkaardige locatie als het plangebied.

Op ca. 150 m ten zuiden van het plangebied, voor een terrein op de hoek van de **Kruisstraat** en Librechtstraat werd een bureaustudie opgesteld (AN 1320 en AN 14479). Ook hier kon een archeologische verwachting opgesteld worden voor enerzijds semi-stedelijke archeologische sites uit de middeleeuwen. Anderzijds kon ook voor oudere perioden een hoge verwachting opgesteld worden. Echter, de aanwezigheid van een fabriekspand op het terrein doet vermoeden dat reeds verstoring aanwezig is op het terrein. Om de verstoring op en het kennispotentieel van het terrein beter in kaart te brengen werd verder onderzoek geadviseerd startend met een landschappelijk booronderzoek.

In **Broeke**, op ca. 200 m ten oosten van het plangebied is eveneens een bureaustudie opgesteld. Deze kon uitwijzen dat het terrein archeologisch potentieel kent en de geplande verstoring van dien aard is dat verder onderzoek nodig is en dit in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Het proefsleuvenonderzoek wees uit dat er een sporen van een Romeinse nederzetting binnen het terrein aanwezig zijn. Zowel bewoningssporen als funeraire sporen werden aangetroffen. Ook werd een mogelijk waterput of waterkuil aangesneden. Door de aanwezige site op het terrein wordt een opgraving geadviseerd over het volledige terrein (AN ID 9694, N ID 15529).⁹⁹

⁹⁹ ACKE et al. 2020

Figuur 12: Algemeen sporenplan proefsleuvenonderzoek Broeke 91¹⁰⁰

Voor het perceel ten oosten van bovenstaand terrein werd eveneens een bureaustudie opgemaakt. De resultaten van het bureauonderzoek en enkele controleboringen konden een aanzienlijke verstoring van het bodemarchief vaststellen. De controleboringen toonden een AC profiel aan. De zone zonder verstoring is te beperkt in oppervlakte waardoor geen verder onderzoek werd geadviseerd (AN ID 5211).

Op ca. 600 m ten oosten van het plangebied werd naar aanleiding van een terrein een bureaustudie opgesteld. Het terrein is gelegen aan de **Sint-Ambrosiusstraat** in een gelijkaardige landschappelijke locatie als het plangebied. Er kon een verhoogde archeologische verwachting opgesteld worden voor alle perioden, maar vooral voor sporensites vanaf de metaaltijden. In de 20^e eeuw bevond zich een fabriek op het terrein dat reeds gesloopt werd. De geplande werken bestaan uit de bouw van appartementsgebouwen met ondergrondse parking. Er werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Het proefsleuvenonderzoek wees uit dat er, naast enkele recente sporen waaronder een muurfragment en enkele grondsporen, een grote graad van verstoring aanwezig was op het terrein. Hierdoor en wegens het gebrek aan andere sporen werden geen verdere maatregelen geadviseerd (AN ID 1974).

¹⁰⁰ ACKE et al. 2020

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied bevindt zich ca. 500 m ten noorden van het historische stadscentrum van Ronse en valt net buiten de vastgestelde archeologische zone. Op basis van het historisch kaartmateriaal was het terrein niet bebouwd. Het plangebied is gelegen langs de Kruisstraat die reeds afgebeeld staat op het 18^e-eeuwse kaartmateriaal.

In de ruimere omgeving van het plangebied is menselijke aanwezigheid vastgesteld tijdens de steentijden ter hoogte van de Kluisberg, de Muziekberg en de Pottelberg. Uit de Romeinse tijd zijn bewoningssporen vastgesteld ter hoogte van Broeke 91, de Hermeskerk en het stadspark te Ronse centrum. Er zijn reeds vele archeologische waarden gekend in het centrum van Ronse gerelateerd aan de stadsontwikkeling vanaf de vroege middeleeuwen en mogelijk de Romeinse periode.

Recentere luchtfoto's tonen enkel de aanwezigheid van een kleine verharding en schuur in het zuidwesten van het plangebied. Het noordoostelijke deel van het plangebied is de laatste decennia verstoord door enkele graafwerken, wat ook gereflecteerd wordt op het DHM.

2.3.2 Archeologische verwachting

In de volgende paragraaf worden de resultaten van het bureauonderzoek gesynthetiseerd tot een concrete archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein. Het bureauonderzoek bracht volgende relevante elementen aan het licht:

- **Paleolandschappelijke ligging:** Het plangebied ligt in de Vlaamse Ardennen, ten noorden van het historische stadscentrum van Ronse. Het plangebied bevindt zich in de vallei van de Molenbeek op een hellend terrein ten noorden van de beek. Het terrein wordt gekarteerd als bebouwde zone, maar Ronse is gelegen op zandleemgronden in de alluviale gronden van de Molenbeek.
- **Cartografische bronnen:** Het plangebied is gelegen langs de Kruisstraat en Broeke. De Kruisstraat is een oude rechtlijnige straat die Ronse met Oudenaarde verbindt en reeds op de oudste historische kaarten afgebeeld staat. Op basis van het historische kaartmateriaal bleef het terrein tot het eind van de 20^e eeuw grotendeels onbebouwd en deed het dienst als akker- en weiland. In de loop van de 20^e eeuw nam de bebouwing toe langsheen de Kruisstraat en Broeke, maar het plangebied zelf bleef grotendeels onbebouwd.
- **CAI en ander archeologisch onderzoek:** In de omgeving rondom het plangebied werd reeds veel archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek situeert zich grotendeels ten zuiden van het plangebied, ter hoogte van het historische stadscentrum van Ronse. Bijgevolg is dit onderzoek voornamelijk toegespitst op de middeleeuwse ontwikkeling van de stad. Echter, ook oudere perioden zijn vastgesteld in de omgeving van het plangebied. Bewoningssporen uit de Romeinse periode zijn vastgesteld op de site Stadstuin, nabij de Hermeskerk en bij een recent proefsleuvenonderzoek op een perceel ca. 200 m ten oosten van het plangebied. Op de CAI-kaart worden daarnaast ook enkele steentijd vondsten weergegeven.
- **Gekende verstoring:** Het plangebied bleef grotendeels onbebouwd en deed dienst als akker- en weiland. Het huidige heeft voor het merendeel een braakliggend karakter met enkele bomen en struiken. In het zuidwestelijke deel bevindt zich een verharding en loods die verwijderd zullen worden naar aanleiding van de werken. In het noordoostelijke deel van het terrein vonden in de laatste decennia enkele graafwerken plaats. Dit kon

aangetoond worden aan de hand van luchtfoto's en het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen waarbij enkele afgravingen in het terrein naar boven komen.

- **Geplande verstoring:** De initiatiefnemer plant op het terrein de bouw van twee appartementsgebouwen aan de straatkanten (één aan de Kruisstraat en één aan Broeke). Op het binnengebied worden ook acht eengezinswoningen gebouwd. Daarnaast worden er op het terrein enkele garageboxen, fietsenstallingen, verhardingen en groenzones voorzien. Er worden geen ondergrondse niveaus voorzien. De grootste verstoringen worden veroorzaakt enerzijds ter hoogte van het appartementsgebouw aan de Kruisstraat waarbij over een oppervlakte van ca. 216 m² een verstoring tot ca. 1 m onder het maaiveld veroorzaakt wordt. Anderzijds vindt ter hoogte van de geplande garageboxen en fietsenstalling bij het appartementsgebouw aan Broeke een afgraving van het huidige maaiveld plaats tot maximum 2,60 m en dit over een oppervlakte van ca. 620 m². Dit om het terrein te nivelleren.

Concluderend kan volgende verwachting opgesteld worden voor het plangebied:

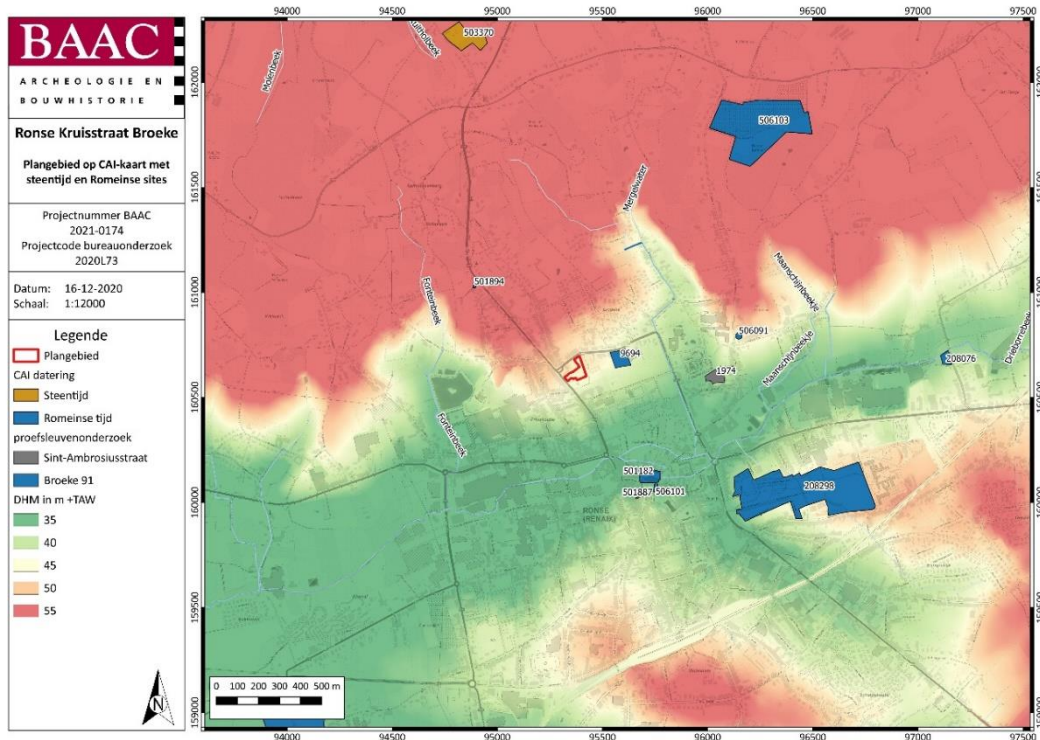
Op basis van de bodemkundige gegevens van het plangebied wordt de verwachting op het aantreffen van **in situ steentijdartefactensites** op laag tot matig geschat.

Voor **sporensites vanaf de metaaltijden** wordt een matig tot hoge verwachting opgesteld voor het plangebied. Bewoning uit deze perioden werd vastgesteld in de omgeving van het plangebied, met **Romeinse** sites ter hoogte van Broeke 91, Ronse centrum (Hermeskerk) en de stadstuin. Voornamelijk de site ter hoogte van Broeke 91 is interessant aangezien deze zich slechts op ca. 200 m ten oosten van het plangebied bevindt en tal van Romeinse sporen en vondsten aan het licht kwamen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

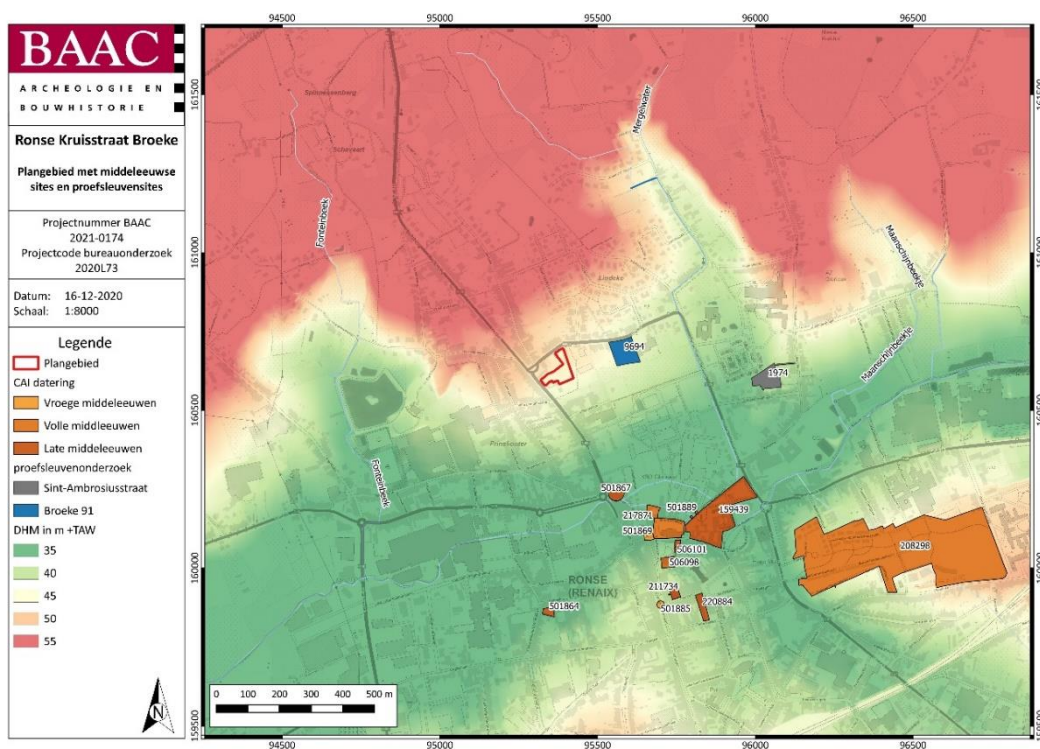
De **middeleeuwse** bewoning situeerde zich vermoedelijk meer ten zuiden van het plangebied, nabij het stadscentrum. Echter, sporen en vondsten uit deze periode zijn niet uit te sluiten aangezien de Kruisstraat reeds aanwezig was als uitvalsweg van het centrum.

2.3.3 Syntheseplan

Op de syntheseplannen wordt het archeologisch potentieel van het plangebied weergegeven op basis van de beschikbare archeologische gegevens van de omgeving. Op Plan 24 worden de gekende steentijdwaarden en Romeinse sites weergegeven rondom het plangebied. Op Plan 25 worden de gekende middeleeuwse waarden weergegeven. Op beide plannen worden ook de twee recente proefsleuvenonderzoeken weergegeven: Broeke 91 en in de Sint-Ambrosiusstraat. Bij dit eerste proefsleuvenonderzoek kon een Romeinse site herkend worden. Het onderzoek in de Sint-Ambrosiusstraat bracht geen relevante archeologische sporen aan het licht.

Plan 24: Syntheseplan met weergave steentijdsites en Romeinse sites op DHM¹⁰¹ (digitaal; 1:1; 16/12/2020)

Plan 25: Syntheseplan met weergave middeleeuwse sites op DHM¹⁰² (digitaal; 1:1; 16/12/2020)

¹⁰¹ AGIV 2020a

¹⁰² AGIV 2020a

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Het bureauonderzoek wees uit dat er voor het plangebied een matige verwachting kan opgesteld worden voor steentijdsites en matig hoge verwachting voor sporensites vanaf het neolithicum. Deze verwachting dient echter afgesteld te worden met de gekende en geplande verstoringen binnen het plangebied.

Op basis van enkele recentere luchtfoto's en de DHM kon een verstoring vastgesteld worden in het noordoostelijke deel van het plangebied. Echter, de exacte omvang van deze verstoring kon niet achterhaald worden. Gezien er te weinig informatie beschikbaar is over de bodemopbouw van het plangebied, kan niet bepaald worden of de geplande verstoringen mogelijke archeologische niveaus zullen verstoren. Bijgevolg kan het exacte kennispotentieel ter hoogte van het plangebied nog onvoldoende bepaald worden. Om het kennispotentieel beter in te schatten, moeten eventuele verstoringen binnen het plangebied beter in kaart gebracht worden en mogelijke archeologische niveaus vastgesteld worden.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Op basis van de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek¹⁰³ is **verder vooronderzoek aangewezen**.

Aangezien er nog te slopen structuren aanwezig zijn binnen het plangebied, betreft het een archeologienota waarbij het verder vooronderzoek in een uitgesteld traject uitgevoerd dient te worden.

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 4: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	VERMOEDELIJKE VOORNAMELIJK GRONDSPOREN. BIJGEVOLG IS DEZE METHODE NIET NUTTIG OM TOE TE PASSEN
VELDKARTERING	JA	NEE	NEE	NEE	GEEFT GEEN INFO OVER DE AANWEZIGHEID VAN EEN MOGELIJKE SITE, ENKEL OF ER MATERIAAL AANWEZIG IS UIT EEN BEPAALDE PERIODE ; BOVENDIEN ZULLEN DOOR DE OPBOUW VAN HET PLANGEBIED (GRAS/VERHARDING) GEEN

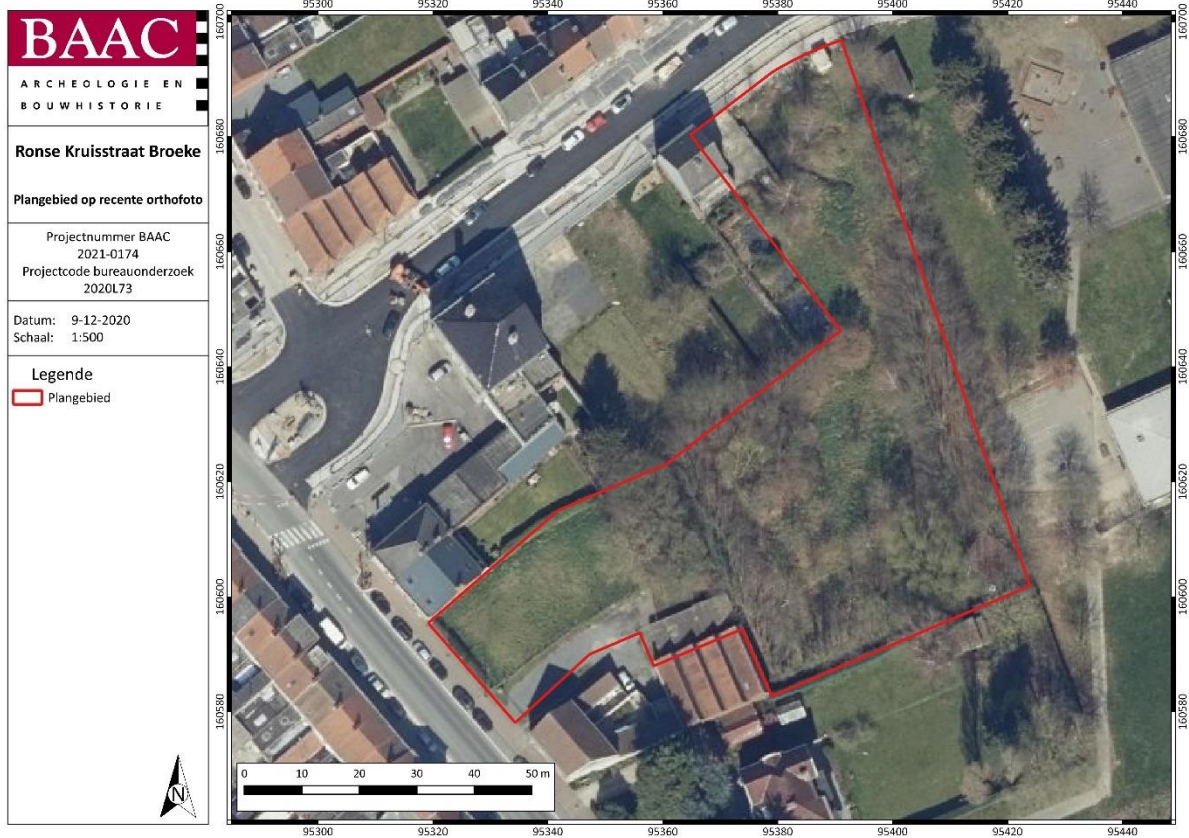
¹⁰³ ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3

					OPPERVLAKTEVONDSTEN AANGETROFFEN KUNNEN WORDEN
LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	DIENT TE GEBEUREN OM DE TOESTAND VAN DE BODEM NA TE GAAN EN HET STEENTIJD POTENTIEEL TE BEPALEN ; NOODZAKELIJK VOOR HET BEPALEN VAN VERDERE ONDERZOEKSSTAPPEN
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIEN	AFHANKELIJK VAN DE RESULTATEN VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK
PROEFPUTTEN- ONDERZOEK STEENTIJD	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIEN	AFHANKELIJK VAN DE RESULTATEN VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	DIT IS NOODZAKELIJK OM DE AANWEZIGHEID VAN SPORENSITES NA TE KUNNEN GAAN; EVENEENS AFHANKELIJK VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK

In eerste instantie dient verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem onder de vorm van een **landschappelijk bodemonderzoek** uitgevoerd te worden.

2.4.4 Afbakening onderzoeksterrein

Aangezien quasi het volledige plangebied verstoord zal worden bij de geplande werken, wordt dezelfde contour als het plangebied aangehouden.

Plan 26: Plangebied met afbakening van de zone voor verder vooronderzoek (digitaal; 1:1; 09/12/2020)

3 Samenvatting

Naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag voor een gebied aan de **Kruisstraat en Broeke te Ronse**, heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt. Er kon enkel een bureaustudie uitgevoerd worden. Binnen het plangebied worden twee appartementsgebouwen en acht eengezinswoningen gebouwd. De ingrepen omvatten, naast de bouw van de appartementen en woningen ook enkele garageboxen, fietsstallingen, regenwaterputten en verhardingen. Hierbij worden eventueel aanwezige archeologische waarden vernietigd.

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, bodemkundige en archeologische bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld naar het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen, stelt BAAC Vlaanderen bvba vast dat er onvoldoende informatie beschikbaar is over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden.

Het plangebied bevindt zich in de vallei van de Molenbeek op een hellend terrein ten noorden van de beek. Op basis van het historische kaartmateriaal bleef het terrein tot het eind van de 20^e eeuw grotendeels onbebouwd en deed het dienst als akker- en weiland. In de loop van de 20^e eeuw nam de bebouwing toe langsheen de Kruisstraat en Broeke, maar het plangebied zelf bleef grotendeels onbebouwd met uitzondering van een schuur en een kleine verharding.

Ter hoogte van het plangebied kon een verhoogde archeologische verwachting opgesteld. Op basis van de bodemkundige gegevens van het plangebied wordt de verwachting op het aantreffen van *in situ* steentijdartefactensites op laag tot matig geschat. Voor sporensites vanaf de metaaltijden wordt een matig tot hoge verwachting opgesteld voor het plangebied. Bewoning uit deze perioden werd vastgesteld in de omgeving van het plangebied, met Romeinse sites ter hoogte van Broeke 91, Ronse centrum (Sint-Hermeskerk) en de stadstuin. Voornamelijk de site ter hoogte van Broeke 91 is interessant aangezien deze zich slechts op ca. 200 m ten oosten van het plangebied bevindt en tal van Romeinse sporen en vondsten aan het licht kwamen tijdens het proefsleuvenonderzoek. De middeleeuwse bewoning situeerde zich vermoedelijk meer ten zuiden van het plangebied, nabij het stadscentrum van Ronse. Echter, sporen en vondsten uit deze periode zijn niet uit te sluiten aangezien de Kruisstraat reeds aanwezig was als uitvalsweg van het centrum.

In het noordoostelijke deel van het terrein vonden in de laatste decennia enkele graafwerken plaats. Dit kon aangetoond worden aan de hand van luchtfoto's en het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen waarbij enkele afgravingen in het terrein naar boven komen. Gezien er te weinig informatie beschikbaar is over de bodemopbouw van het plangebied, kan niet bepaald worden of de geplande verstoringen mogelijke archeologische niveaus zullen verstoren. Bijgevolg kan het exacte kennispotentieel ter hoogte van het plangebied nog onvoldoende bepaald worden. In eerste instantie dient verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem onder de vorm van een **landschappelijk bodemonderzoek** uitgevoerd te worden.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Terreinprofiel 3-4 (links) en 1-2 (rechts) met huidige en toekomstige reliëf.....	8
Figuur 2: Doorsnede appartementen Broeke	9
Figuur 3: Doorsnede appartementen Kruisstraat	9
Figuur 4: Doorsnede woningen	9
Figuur 5: Hoogteverloop terrein	16
Figuur 6: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied	21
Figuur 7: Ronse tijdens de vroege middeleeuwen Het plangebied ligt ten westen van deze bewoningskern. ...	25
Figuur 8: Hypothetisch grondplan van Ronse van de 10e tot de 13e eeuw Het plangebied ligt ten noorden van deze bewoningskern.	26
Figuur 9: Grondplan van Ronse van de 13e tot de 18e eeuw Het plangebied ligt ten noorden van deze bewoningskern.....	28
Figuur 10: Kopie uit 1984 van het stadsplan ("Lande ende caertboek") van Ronse uit 1684 Het plangebied, ter hoogte van de Wijnstraat, ligt in het westen van deze bewoningskern.	30
Figuur 11: Detail Villaretkaart ter hoogte van plangebied	35
Figuur 12: Algemeen sporenplan proefsleuvenonderzoek Broeke 91	53

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 09/12/2020)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 09/12/2020)	3
Plan 3: Plangebied op recente orthofoto (digitaal; 1:1; 09/12/2020)	5
Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto(digitaal; 1:1; 09/12/2020)	7
Plan 5: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 14/12/2020)	14
Plan 6: Plangebied en hoogteverloop op het DHM (digitaal; 1:1; 14/12/2020)	15
Plan 7: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 14/12/2020)	19
Plan 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 14/12/2020)	20
Plan 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 14/12/2020).....	22
Plan 10: Plangebied op de Villaretkaart (analoog; onbekend; 14/12/2020)	34
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 14/12/2020).....	36
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)	37
Plan 13: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 14/12/2020)	38
Plan 14: Plangebied op de Poppkaart (analoog; 1:1.250-1:7.500; 14/12/2020)	39
Plan 15: Plangebied op topografische kaart 1862 (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)	40
Plan 16: Plangebied op topografische kaart 1884 (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)	41
Plan 17: Plangebied op topografische kaart 1862 (analoog; 1:20.000; 14/12/2020)	42
Plan 18: Plangebied op orthofoto 1971 (digitaal; 1:1; 14/12/2020).....	44
Plan 19: Plangebied op orthofoto 1979-1990 (digitaal; 1:1; 14/12/2020).....	44
Plan 20: Plangebied op orthofoto 2000-2003 (digitaal; 1:1; 14/12/2020).....	45
Plan 21: Plangebied op orthofoto 2005-2007 (digitaal; 1:1; 14/12/2020).....	45
Plan 22: Plangebied op orthofoto 2008-2011 (digitaal; 1:1; 14/12/2020).....	46
Plan 23: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (digitaal; 1:1; 14/12/2020)	51
Plan 24: Synthesepan met weergave steentijdsites en Romeinse sites op DHM (digitaal; 1:1; 16/12/2020)	56
Plan 25: Synthesepan met weergave middeleeuwse sites op DHM (digitaal; 1:1; 16/12/2020)	56
Plan 26: Plangebied met afbakening van de zone voor verder vooronderzoek (digitaal; 1:1; 09/12/2020)	59

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Ingrepen met verstoringdieptes	10
Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	46

Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio	52
Tabel 4: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode	57

5 Bibliografie

- ACKE, B. et al., 2020. *Nota Ronse Broeke 91*, Moerbeke-Waas. Available at: <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/15529>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerendergoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1971, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1979-1990, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020e. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020f. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2000-2003, Vlaanderen.
- AGIV, 2020g. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2005-2007, Vlaanderen.
- AGIV, 2020h. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2008-2011, Vlaanderen.
- AGIV, 2020i. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- BOGEMANS, F. & VAN MOLLE, M., 2005. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 30-38 Geraardsbergen en Ath (deel)*, Brussel.
- BORREMANS, M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Gent: Academia Press.
- CAI, 2020. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerendergoed.be/>.
- CAMBIER, A., 1966. De laatste opgravingen onder en rond de St.-Hermeskerk.
- CAMBIER, A., 1991. Het reliëf met dansende Bakhante in de Ronsische krypte, getuigenis van de Dionusiskultus in onze streek.
- CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- CLAES, S. & GULLENTOPS, F., 2001. *Kaartblad 33 Sint-Truiden. Toelichtingen bij de geologische kaart*

van België - Vlaams Gewest, Brussel.

CROMBÉ, P., 1989. Een Romeinse muntvondst op de Square Albert. *Annalen G.O.K.R.T.I., dl. 38.*

CROMBÉ, P., 1988. Préhistorische vondsten in het Zuid-Oostvlaamse Heuvelgebied.

DEBRABANDERE, F., 2010. *De Vlaamse Gemeentenamen* Davidsfonds, ed.,

DECONINCK, J., 2001. Merovingische vondst in Ronse? *Annalen G.O.K.R.T. dl. 50.*

DECONINCK, J., 1970. Notes sur un instrument en silex trouvé à Renaix. *Annalen G.O.K.R.T.I., dl. 50.*

DEVOS, E., 2008. *De Stedelijke ontwikkeling van Ronse tot ca. 1800, met enkele latere uitlopers*, Annalen G.O.K.R.T.I.; dl. 62.

DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2020c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN.

GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2020c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2020d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2020e. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2020f. GEOPUNT VLAANDEREN: Villaretkaart (1745-1748). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2020g. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).

GEOPUNT, 2020h. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).

DE GEYTER, G., 1999. *Toelichting bij de Geologische kaart van België (Vlaams Gewest). Kaartblad 29: Kortrijk*, Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

GULLENTOPS, F., CLAES, S. & VANDENBERGHE, N., 2001. *Kaartblad 32 Leuven. Toelichtingen bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest*, Brussel.

IOE, 2020. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.

- JACOBS, J. et al., 1999. Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: Kaartblad 29 Kortrijk. , p.69.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- MARECHAL, M., AMERYCKX, J.B. & LANGOHR, R., 1992. De bodems. In *Geografie van België*. Brussel: Gemeentekrediet, pp. 241–259.
- DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000*, Leuven.
- DE MULDER, G., DESCHIETER, J., 1999. Ronse: Indicaties van middeleeuwse en jongere bebouwing en landgebruik. *Jaarverslag van de Provincie Oost Vlaanderen – Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium*.
- ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- ROOSENS, H., 1950. De oudheidkundige opgravingen bij Sint-Hermes te Ronse. *Cultureel Jaarboek Provincie Oost-Vlaanderen 1949*.
- VERHEYE, W. & AMERYCKX, J.B., 2007. *Bodem & Bodemkunde voor tuin, landbouw en milieu* Mariakerke.,

6 Bijlagen

6.1 Geplande werken 1

6.2 Geplande werken 2